

طبقات

جلد هفتم

محدثان بصره و واسط و...

محمد بن سعد کاتب واقدی
(۲۳۰-۱۶۸ ه.ق)

ترجمه

دکتر محمود مهدوی دامغانی

انتشارات فرهنگ و اندیشه

تهران، ۱۳۸۲

این اثر ترجمه‌ای است از:

محمد بن سعد کاتب الواقدی، الطبقات الکبیر،

الطبقة الثالثة من اهل المدينة من التابعین و من كان منهم و من الاصحاب
بمکه والطائف واليمن واليمامة والبحرين و فی الکوفین عنی بتصحيحه و
طبعه الدكتور سترستين استاد اللغات الشرقيه بكلية أبله، طبع فی مدينة
لیدن، مطبعة بريل، ۱۳۲۲/۲۵ ه.ق.

همراه با

یافته‌های تازه از چاپ محمد عبدالقادر عطا، بیروت، ۱۴۱۰ ه.ق.

ابن سعد، محمد بن سعد، ۱۶۸ - ۲۳۰ ق.

[الطبقات الکبیر (فارسی)]

طبقات / محمد بن سعد کاتب واقدی؛ ترجمه محمود مهدوی دامغانی. - تهران: فرهنگ و اندیشه، ۱۳۷۴.
ج. ۸

هر جلد متفاوت: (دوره)

ISBN 964-90367-0-9

قسمت اول از اصل اثر به تصحیح و طبع اوجین متوخ و ادوارد سخو می‌باشد و قسمت دوم به تصحیح و طبع فریدریک
شولی می‌باشد.

این کتاب به «الطبقات الکبری» و «الطبقات اصحابه والتابعین» نیز مشهور است.
چاپ قبلی: نشر نو، ۱۳۶۵.

مندرجات: ج. ۱. سیره شریف نبوی. - ج. ۲. غزوه‌ها و سربیه‌های پیامبر (ص): بیماری، رحلت، خاکسپاری رسول خدا
(ص) و... - ج. ۳. مهاجرین در جنگ بدر. - ج. ۴. انصار در جنگ بدر و مسلمانان فدیم از مهاجر و انصار که در جنگ بدر
نبرده‌اند. - ج. ۵. حسن و حسین بن علی (ع) و طبقه اول و دوم از تابعان اهل مدینه. - ج. ۶. تابعان و یاران حضرت خنمی
مرثیت. - ج. ۷. محدثان بصره و واسط و... - ج. ۸. چگونگی و شرط‌هایی که حضرت خنمی مرثیت با آن با زنان بیعت
فرمود.

ج. ۱. (چاپ دوم: ۱۳۷۴).

ج. ۳ (چاپ اول: تابستان ۱۳۷۲): ۱۱۰۰۰ ریال.

ج. ۶ (چاپ اول: ۱۳۷۸)

ج. ۷ (چاپ اول: ۱۳۸۲): ۵۵۰۰۰ ریال.

ج. ۸ (چاپ اول: ۱۳۸۲): ۵۲۵۰۰ ریال.

ISBN 964-90367-0-9

ISBN 964-5692-16-4

ISBN 964-5692-17-2

۱. اسلام - سرگذشتنامه. ۲. محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. ۳. صحابه. ۴. تابعین و انباء
تابعین. الف. مهدوی دامغانی، محمود، ۱۳۱۵ - م. مترجم. ب. عنوان. ج. عنوان: الطبقات الکبیر. فارسی. د. عنوان:
الطبقات الکبری. ه. الطبقات اصحابه والتابعین.
۲۰۶۱ ط ۲ الف / BP ۲۱
۲۹۷/۹۲

۱۳۷۲

کتابخانه ملی ایران

۰۷۴-۴۷۸۱ م

انتشارات فرهنگ و اندیشه

تلفن مرکز بخش: ۶۴۶۱۸۹۳ - ۶۴۹۳۷۵۷ - ۶۴۶۱۹۰۰

محمد بن سعد کاتب واقدی

طبقات (جلد هفتم)

ترجمه دکتر محمود مهدوی دامغانی

چاپ اول: ۱۳۸۲، تهران

۱۵۰۰ نسخه از این کتاب در چاپخانه چاپگستر به چاپ رسید.

این کتاب با استفاده از تسهیلات حمایتی معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به چاپ رسیده است.

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹۶۴-۵۶۹۲-۱۶-۴ (جلد ۷)

شابک ۹۶۴-۹۰۳۶۷-۰-۹ (دوره ۸ جلدی)

ISBN 964-5692-16-4 (vol. 7)

ISBN 964-90367-0-9 (8 vol. set)

Printed in Iran

فهرست مطالب

نام یاران حضرت ختمی مرتبت که در بصره ساکن شده‌اند و نام کسانی از تابعان و اهل فقه و دانش که پس از ایشان در آن شهر بوده‌اند / ۱ * عتبه بن عَزْوَان / ۱ * بُزیدة بن حُصَیب / ۴ * ابوبرزة اَسْلَمی / ۵ * عمران بن حصین / ۶ * مِخْجَن بن اَدْرَع اَسْلَمی / ۹ * اُمیة بن مَخْشِی خزاعی / ۹ * عبدالله بن مغفل بن عَبدنُهْم / ۱۰ * مَغْفَل بن یسار / ۱۱ * حارث بن نوفل / ۱۱ * عبدالرحمان بن سَمْرَة / ۱۱ * ابوبکرَة / ۱۲ * براء بن مالک بن نَضْر بن ضَمْضَم / ۱۳ * انس بن مالک بن نَضْر بن ضَمْضَم / ۱۴ * هشام بن عامر بن اُمیة بن زید / ۲۳ * ثابت بن زید بن قیس / ۲۴ * پسرش، بشیر بن ابی زید / ۲۴ * عمرو بن اخطب انصاری / ۲۵ * حکم بن عمرو بن مجدع بن جَدِیم / ۲۵ * برادرش، رافع بن عمرو غِفاری / ۲۶ * مجاشع بن مسعود / ۲۷ * برادرش، مجالد بن مسعود سُلَمی / ۲۷ * عائذ بن عمرو مُزَنی / ۲۸ * عبدالله بن عمرو مُزَنی / ۲۸ * عبدالله مُزَنی / ۲۹ * قُرة بن ایاس بن هلال / ۲۹ * برادر قُرة بن ایاس / ۳۰ * حَمَلُ بن مالک بن نابغة هُدَلی / ۳۰ * عباس بن مرداس بن ابی عامر / ۳۰ * جاهمة بن عباس بن مرداس / ۳۱ * عبدالله بن شِخیر بن عوف بن کعب / ۳۱ * معاویة بن خَیْدة بن معاویة / ۳۲ * برادرش، مالک بن حیدة / ۳۲ * قَبیصة بن مخارق / ۳۲ * عیاض بن خَمَاد بن محمد بن سفیان / ۳۳ * قیس بن عاصِم بن سنان / ۳۳ * زبرقان بن بدر بن امرئ القیس / ۳۴ * اَفْرَع بن حابس بن عقال / ۳۵ * عمرو بن اهتم بن سُمی / ۳۵ * صَغْصَعَة بن ناحیة بن عقال / ۳۵ * صَغْصَعَة بن معاویة، عموی فرزدق شاعر / ۳۶ * نَمِرُ بن تولب بن اَقِیش / ۳۶ * عثمان بن ابی عاص / ۳۷ * برادرش، حکم بن ابی عاص ثقفی / ۳۸ * برادر آن دو، حفص بن ابی عاص / ۳۸ * مالک بن عمرو عَقَلِی قشیری / ۳۹ * اَسْوَد بن سریع بن حمیری بن عبادة / ۳۹ * تَلِیب بن زید بن عبدالله بن عمرو / ۴۰ * قتادة بن مِلْحان سَدُوسی / ۴۰ * سُلیم بن جابر هُجَیمی / ۴۱ * مالک بن حُوَیرث لیثی / ۴۲ * اَسامة بن عُمیر هُدَلی / ۴۲ * عَزْفَجَة بن اَشْعَد بن کَرِث عَطاردی / ۴۲ * اَنَس بن مالک / ۴۳ * کَهْمَش هِلالی / ۴۳ * ماعِزُّ بَکائی / ۴۴ * قُرة بن دُعْموص نُصَیری / ۴۴ * خَشْخاش بن حارث عَنَبَری / ۴۵ * اَحْمَر بن جَزء سَدُوسی / ۴۵ * سواده بن ربیع جَزْمی / ۴۵ * عَلَاثة بن شجار

سَلَيْطَى / ۴۶ ❀ عَقِبَةُ بِنِ مَالِكِ لَيْثِي / ۴۶ ❀ خَزِيمَةُ بِنِ جَزْءِ اسَدِي / ۴۷ ❀ سَمُرَةُ بِنِ جَنْدَبِ بِنِ هَلَالٍ / ۴۷ ❀ حَزْمَةُ عَنَبْرِي / ۴۸ ❀ نُبَيْشَةُ هُذَلِي / ۴۸ ❀ طَلْحَةُ بِنِ عَبْدِاللّٰهِ نَضْرِي / ۴۹ ❀ عَدَاءُ بِنِ خَالِدِ بِنِ هُوذَةَ بِنِ خَالِدٍ / ۴۹ ❀ اَعْشَى بِنِي مَازَنِ / ۵۱ ❀ اَبُو مَزَيْمِ سَلُولِي / ۵۳ ❀ عَبَادُ بِنِ شَرْخَبِيلِ يَشْكُرِي / ۵۳ ❀ بَشِيرُ بِنِ خِصَاصِيَّةِ / ۵۴ ❀ قَبِيصَةُ بِنِ وَقَاصِ / ۵۴ ❀ جَارِيَةُ بِنِ قَدَامَةَ سَعْدِي / ۵۵ ❀ سَعْدُ بِنِ اطْوَلِ بِنِ عَبْدِاللّٰهِ / ۵۵ ❀ حُرَيْثُ بِنِ خَسَانَ شَيْبَانِي / ۵۶ ❀ حَزْمَةُ بِنِ عَبْدِاللّٰهِ كَعْبِي / ۵۷ ❀ عَبْدِاللّٰهِ بِنِ سَبْرَةَ / ۵۷ ❀ عَبْدِاللّٰهِ بِنِ سَرْجَسِ / ۵۷ ❀ عَبْدِاللّٰهِ بِنِ اَبِي خَسَمَاءِ / ۵۸ ❀ عَبْدِاللّٰهِ بِنِ اَبِي الْجَذْعَاءِ عَبْدِي / ۵۸ ❀ مَيْسِرَةُ الْفَجْرِ / ۵۸ ❀ طَلْقُ بِنِ خَشَافِ قَيْسِي / ۵۹ ❀ اَبُو صَفِيَّةِ / ۵۹ ❀ اَبُو عَسِيْبِ / ۵۹ ❀ نُمَيْرُ خَزَاعِي / ۶۰ ❀ قَتَادَةُ بِنِ اَعْوَرِ بِنِ سَاعِدَةَ / ۶۱ ❀ قَتَادَةُ بِنِ اَوْفَى بِنِ مَوَالَةَ بِنِ عَتْبَةَ / ۶۱ ❀ قَيْسُ بِنِ حَارِثِ بِنِ يَزِيْدِ بِنِ شَبَلِ / ۶۱ ❀ مُنَقَّعُ بِنِ حُصَيْنِ بِنِ يَزِيْدِ بِنِ شَبَلِ / ۶۱ ❀ حَارِثُ بِنِ عَمْرٍو سَهْمِي / ۶۳ ❀ عَبْدِ الرَّحْمَانَ بِنِ خَنْبَشِ / ۶۴ ❀ سَهْلُ بِنِ صَخْرِ بِنِ وَاقِدِ بِنِ عَصْمَتِ بِنِ اَبِي عَوْفٍ / ۶۴ ❀ اَبُو عُبَيْدٍ / ۶۴ ❀ مَيْمُونُ بِنِ سَنِبَادِ اَضْلَعُ / ۶۵ ❀ زَيْدُ، بَرْدَةُ اَزَادِكْرَدَةُ رَسُوْلِ خَدَا(ص) / ۶۵ ❀ اَبُو سُوْدٍ / ۶۵ ❀ اَبُو حَيْثَةَ تَمِيْمِي / ۶۶ ❀ حَارِثُ بِنِ اَقِيْشِ / ۶۶ ❀ عَمْرُو بِنِ تَغْلِبِ نَمْرِي / ۶۶ ❀ عَبْدِاللّٰهِ بِنِ اَسْوَدِ سَدُوْسِي / ۶۶ ❀ اَسِيْرُ صَحَابِي رَسُوْلِ خَدَا(ص) / ۶۷ ❀ عَزْوَةُ بِنِ سَمُرَةَ عَنَبْرِي / ۶۷ ❀ اَبُو رِفَاعَةَ عَدُوِي / ۶۸ ❀ نَافِعُ بِنِ حَارِثِ بِنِ كَلْدَةَ بِنِ عَمْرٍو / ۶۹ ❀ اُبَيُّ بِنِ مَالِكِ / ۷۰ ❀ جَدِيْمُ بِنِ حَنِيفَةَ تَمِيْمِي / ۷۱ ❀ عُمَارَةُ بِنِ اَحْمَرَ مَازِنِي / ۷۲ ❀ اَسْمَرُ بِنِ مُضَرَّسِ / ۷۳ ❀ عَمْرُو بِنِ عُمَيْرِ / ۷۳ ❀ عِكْرَاشُ بِنِ دُوَيْبِ بِنِ حُرْقُوْصِ / ۷۴ ❀ بَزْزُ / ۷۵ ❀ قَطْبَةُ بِنِ قَتَادَةَ سَدُوْسِي / ۷۵ ❀ حَكَمُ بِنِ حَارِثِ سُلَمِي / ۷۶ ❀ عَبَّاسُ سُلَمِي / ۷۶ ❀ فَاكِهَةُ بِنِ سَعْدِ / ۷۷ ❀ بَشِيْرُ بِنِ زَيْدِ ضَبْعِي / ۷۷ ❀ عَلْقَمَةُ بِنِ خُوَيْرِثِ غِفَارِي / ۷۷ ❀ عَبْدِاللّٰهِ بِنِ مُعَرَّضِ بَاهِلِي / ۷۸ ❀ عَبْدِ الرَّحْمَانَ بِنِ خِتَابِ سُلَمِي / ۷۸ ❀ عَاصِمُ بِنِ نَصْرِ بِنِ عَاصِمِ لَيْثِي / ۷۸ ❀ اَضْرَمُ / ۷۹ ❀ جُرْمُوْزُ هَجِيْمِي / ۷۹ ❀ شُوَيْدُ بِنِ هُبَيْرَةَ / ۷۹ ❀ فَضَالَةُ لَيْثِي / ۸۰ ❀ سَلِيْمَانُ بِنِ عَامِرِ ضَبْعِي / ۸۰ ❀ اَبُو عَزَّةِ هَذَلِي / ۸۰ ❀ اَهْبَانَ بِنِ صَيْفِي غِفَارِي / ۸۰ ❀ مُضَرَّسُ بِنِ اَسْمَرِ / ۸۰ ❀ زَهِيْرُ بِنِ عَمْرٍو / ۸۱ ❀ سَلْمَةُ بِنِ مُحَبِّقِ / ۸۱ ❀ خَدَاشُ / ۸۱ ❀ اَبُو سَلْمَةَ / ۸۱ ❀ عَمُوِي عَبْدِ الرَّحْمَانَ بِنِ سَلْمَةَ خَزَاعِي / ۸۲ ❀ قَيْسُ بِنِ اَسْلَعِ اَنْصَارِي / ۸۲ ❀ حَابِسُ تَمِيْمِي / ۸۲ ❀ اَبُو هَيْشَةَ / ۸۲ ❀ عَبَادَةُ بِنِ قُرْصِ عَنَسِي / ۸۲ ❀ پَدْرُ مَجِيْبَةَ بَاهِلِي، يَا عَمُوِي او / ۸۳ ❀ دَائِي اَبُو السَّوَارِ عَدُوِي / ۸۳ ❀ عَمُوِي حَسَنَاءُ دَخْتَرُ مَعَاوِيَةَ ضَرِيْمِي / ۸۴ ❀ عَمُوِي اَبُو حَزْرَةَ رِقَاشِي / ۸۴ ❀ پَدْرُ اَبُو عَشْرَاءِ دَارْمِي / ۸۵ ❀ اَشْحَجُ عَبْدِ الْقَيْسِ / ۸۵ ❀ جَارُوْدُ / ۸۶ ❀ صَحَارُ بِنِ عَبَّاسِ غَنْدِي / ۸۷ ❀ اَبُو خَيْرَةَ صُبَاحِي / ۸۸ ❀ اِبَانَ مَحَارِبِي / ۸۸ ❀ زَارِغُ بِنِ وَازِعِ غَنْدِي / ۸۹ ❀ جَابِرُ بِنِ عَبْدِاللّٰهِ بِنِ جَابِرِ غَنْدِي / ۸۹ ❀ سَلْمَةُ جَزْمِي / ۸۹ ❀ طَبَقَةُ نَخَسْتِ، اَزِ فُقَيْهَانَ وَ مَحْدَثَانَ وَ تَابِعَانَ مَرْدَمِ بَصْرَةَ / ۹۳ ❀ كِهْ اَزِ اَصْحَابِ عَمْرِ بِنِ

خطاب(رض) بوده‌اند / ۹۳ * ابو مزیم حنفی / ۹۳ * کعب بن سور / ۹۳ * اخنف بن قیس / ۹۵ *
 ابو عثمان نهدی / ۹۹ * ابوالاسود دؤلی / ۱۰۱ * زیاد بن ابی سفیان / ۱۰۱ * عبدالله بن
 حارث / ۱۰۳ * ابوصفرة عتکی / ۱۰۴ * ابوالعجفاء سلمی / ۱۰۵ * سائب بن اقرع ثقفی / ۱۰۵ *
 حُجَیر بن ربیع عدوی / ۱۰۵ * برادرش حُزَیث بن ربیع عدوی / ۱۰۵ * اقرع / ۱۰۵ * صَبَة بن مَحْصِن
 عَنبري / ۱۰۵ * عامر بن عبدالله بن عبدالقیس عَنبري / ۱۰۶ * ابوالعالیه ریاحی / ۱۱۶ *
 ابوامیه / ۱۲۱ * سیرین / ۱۲۳ * ازطبان / ۱۲۶ * ابو رافع صائغ / ۱۲۶ * ابوفراس / ۱۲۷ * عُنَیم بن
 قیس کعبی / ۱۲۷ * سنان بن سلمة بن محبق هذلی / ۱۲۸ * عُمیر بن عطية لیثی / ۱۲۹ * عَباد
 عَصْرِي / ۱۲۹ * حُصَین بن ابی حُر بن مالک / ۱۲۹ * ابوشهلب جَزْمِي / ۱۳۰ * غاضرة بن عروة بن
 سمرة / ۱۳۰ * عبدالله بن شقیق عَقِيلِي / ۱۳۰ * مُسِیب بن دارم / ۱۳۱ * سُویس بن جَبَاش / ۱۳۱ *
 حُصَین بن جَزیر / ۱۳۲ * ابوسعید / ۱۳۲ * حِطَّان بن عبدالله رقاشی / ۱۳۲ * ایاس بن قتادة بن
 اُوفی / ۱۳۲ * جابر یا جُوَیْبِر عبدی / ۱۳۳ * جراد بن شَبِیْط / ۱۳۳ * واز همین طبقه / ۱۳۳ * فُضَیل
 بن زید رقاشی / ۱۳۳ * مُهَلَّب بن ابی صُفْرة عَتَكِي / ۱۳۳ * بَجَالَة بن عَبْدة / ۱۳۴ * ابوقتاده
 عدوی / ۱۳۴ * ابوالدهماء عدوی / ۱۳۴ * ابوزینب / ۱۳۴ * ابوکنانة قرشی / ۱۳۵ * قیس بن عباد
 قیسی / ۱۳۵ * هَرَم بن حِتان عَبْدِي / ۱۳۵ * صلة بن أشیم عدوی / ۱۳۸ * ابورجاء عَطاردی / ۱۴۲ *
 دَعْفَل بن حنظله سدوسی / ۱۴۵ * شهاب عنبري / ۱۴۵ * ایاس بن قتادة بن اُوفی / ۱۴۵ * طبقه
 دوم / ۱۴۶ * از کسانی که از عثمان و علی و طلحة و زبیر و ابی بن کعب و ابوموسی اشعری و جز ایشان
 روایت کرده‌اند / ۱۴۶ * مُطَرَف بن عبدالله بن شَخِیر / ۱۴۶ * عَتِي بن زید بن ضَمْرَة / ۱۵۱ * عَثْبة بن
 صُهَبان راسبی / ۱۵۱ * حَمَید بن عبدالرحمان حمیری / ۱۵۱ * صفوان بن محرز مازنی / ۱۵۲ *
 حُمران بن ابان / ۱۵۳ * ابوالحلال عَتَكِي / ۱۵۳ * عمیره بن یثربی / ۱۵۴ * خَلاس بن عمرو
 هَجْرِي / ۱۵۴ * هِیَاح بن عمران بُرْجُمِي / ۱۵۴ * زرارَة بن اُوفی حَرَشِي / ۱۵۴ * هِشام بن هبيرة
 ضَبِي / ۱۵۵ * ابوالسوار عدوی / ۱۵۶ * ابوتمیمه هَجْمِي / ۱۵۶ * قَسامة بن زهیر مازنی / ۱۵۶ *
 قاسم بن ربیعة / ۱۵۷ * میمون بن سیاه / ۱۵۷ * ابوغلاب یونس بن جُبیر باهلی / ۱۵۷ * عَشْغَس بن
 سلامة / ۱۵۷ * زیاد بن مَطَر بن شَرِیح عدوی / ۱۵۸ * والان بن قِرْفَة عدوی / ۱۵۸ * عبدالله بن ابی
 عَثْبة / ۱۵۹ * عقبه بن اُوس سدوسی / ۱۵۹ * عمرو بن وهب ثقفی / ۱۵۹ * ابوشیخ هُنائِي / ۱۵۹ *
 حُصَین بن منذر رقاشی / ۱۵۹ * عمران بن حَطَّان سدوسی / ۱۶۰ * یزید بن عبدالله بن
 شخیر / ۱۶۰ * گروهی دیگر از این طبقه که از کسانی که برشمردیم کوچکتر بوده‌اند و از عمران بن
 حُصَین و ابوهریره و ابوبکره و ابوبرزه و معقل بن یسار و عبدالله بن معقل و ابن عمرو و ابن عباس و آنس بن

مالک و جزایشان روایت کرده‌اند / ۱۶۱ * حسن بن ابی حسن - بصری - / ۱۶۱ * سعید بن ابی حسن
بضری / ۱۸۳ * جابر بن زید ازدی / ۱۸۵ * ابوقلابه جزمی / ۱۸۹ * مُسَلِم بن یسار / ۱۹۲ * جُبَیر بن
ابی حیه / ۱۹۵ * حیان بن عُمیر قیسی / ۱۹۵ * ابومدینه سدوسی / ۱۹۵ * خالد بن غلاق
عُبَسی / ۱۹۵ * مضارب بن حزن / ۱۹۵ * عبدالله بن ابی بکره / ۱۹۶ * عبیدالله بن ابی
بکره / ۱۹۶ * عبدالرحمان بن ابی بکره / ۱۹۶ * عبدالعزیز بن ابی بکره / ۱۹۷ * مُسَلِم بن ابی
بکره / ۱۹۷ * رواد بن ابی بکره / ۱۹۷ * یزید بن ابی بکره / ۱۹۷ * عتبه بن ابی بکره / ۱۹۷ * نُضْر
بن آنس بن مالک / ۱۹۷ * عبدالله بن آنس بن مالک / ۱۹۸ * موسی بن انس بن مالک / ۱۹۸ * مالک
بن انس بن مالک / ۱۹۹ * محمد بن سیرین / ۱۹۹ * مَعْبُد بن سیرین / ۲۱۴ * یحیی بن
سیرین / ۲۱۴ * آنس بن سیرین / ۲۱۴ * ابونضرة / ۲۱۵ * سعد بن هشام بن عامر انصاری / ۲۱۶ *
علقمة بن عبدالله مزنی / ۲۱۶ * بکر بن عبدالله مزنی / ۲۱۷ * ابوعبدالله جشری / ۲۱۹ * سنان بن
سَلَمَة بن محبق هذلی / ۲۱۹ * برادرش موسی بن سَلَمَة بن محبق هذلی / ۲۱۹ * عبدالله بن رباح
انصاری / ۲۲۰ * عبدالله بن صامت / ۲۲۰ * ابوسعید رقاشی / ۲۲۰ * حکم بن أَعْرَج / ۲۲۰ *
أَیس / ۲۲۰ * ابولبید / ۲۲۱ * مُوَزَّق بن مُشْمَرَج عَجلی / ۲۲۱ * ابومجلز / ۲۲۴ * عبدالملک بن
یَعْلَى لیثی / ۲۲۴ * غزوان بن غزوان رقاشی / ۲۲۴ * علاء بن زیاد / ۲۲۵ * حَنْظَلَة بن سواده / ۲۲۶ *
رُفَیع / ۲۲۶ * عُمَر بن جاوان / ۲۲۶ * ابونعامه حنفی / ۲۲۶ * ابونعامه سعدی / ۲۲۶ * ابونعامه
سعدی / ۲۲۶ * ابومصعب مازنی / ۲۲۷ * ابوحبره ضَبَعی / ۲۲۷ * ابوالملیح هذلی / ۲۲۷ * یزید بن
هُرْمَز فارسی / ۲۲۷ * عُمَیر بن اسحاق / ۲۲۸ * ابویزید مدنی / ۲۲۸ * معاویه بن قره بن
ایاس / ۲۲۸ * عبدالله بن بُرَیدَة / ۲۲۸ * برادرش سلیمان بن بریده / ۲۲۹ * یوسف بن
مهران / ۲۲۹ * ابوجلد جونی / ۲۲۹ * ابوختان أَعْرَج / ۲۳۰ * ابوسلیل قیسی / ۲۳۰ * بشیر بن کعب
عدوی / ۲۳۰ * بشیر بن نهیک سدوسی / ۲۳۰ * خالد بن سُمَیر / ۲۳۱ * ابوجوزاء ربعی / ۲۳۱ *
عبدالله بن غالب / ۲۳۲ * عقبه بن عبدالغافر / ۲۳۲ * ابومتوکل ناجی / ۲۳۳ * ابوصدیق
ناجی / ۲۳۳ * ابوهنیده عدوی / ۲۳۳ * ابویوب ازدی مُراغی / ۲۳۳ * ابوحرب / ۲۳۴ * ابوورد بن
ثُمَامَة / ۲۳۴ * ابوصالح بضری / ۲۳۴ * ابوصالح / ۲۳۴ * واقع بن سحبان / ۲۳۴ * حیان بن عُمَیر
قیسی / ۲۳۴ * ابوزنباع / ۲۳۵ * کِنَانَة بن نُعَیم عدوی / ۲۳۵ * طَلْق بن حبیب عَنزِی / ۲۳۵ *
عبدالرحمان بن جوشن عطفانی / ۲۳۶ * طلحة بن عبیدالله بن کریز خُزاعی / ۲۳۶ * طبقة
سوم / ۲۳۶ * قتادة بن دِعامَة سدوسی / ۲۳۶ * حُمَید بن هلال عدوی / ۲۳۹ * ثابت بن أشلم
بُنابی / ۲۳۹ * بشر بن حرب / ۲۴۱ * ایاس بن معاویه بن قَرَة / ۲۴۲ * ازرق بن قیس حارثی / ۲۴۳ *

عاصم جَحْدَرِي / ٢٤٣ * ابو جَمْرَةَ ضُبَعِي / ٢٤٣ * ابومنهال / ٢٤٤ * ابوقموص / ٢٤٤ * ابوهزهار
عَجَلِي / ٢٤٤ * ابوحاجب / ٢٤٤ * ابومرايه عَجَلِي / ٢٤٤ * ابووازع راسبي / ٢٤٤ * ابوماوية / ٢٤٥ *
ابوعاليه بَرَاء / ٢٤٥ * ابوتزري / ٢٤٥ * ابوشامة / ٢٤٥ * ابوخليل / ٢٤٥ * ابوهنيدة مازني / ٢٤٥ *
ابوغالب راسبي / ٢٤٦ * ابونوفل بن مُسَلِم بن عمرو / ٢٤٦ * ابوعمران جَوْنِي / ٢٤٦ * ابوتياح
ضُبَعِي / ٢٤٦ * ابومُهَزَم / ٢٤٦ * ابوريحانة / ٢٤٧ * محمد بن زياد / ٢٤٧ * ثمامة بن
عبدالله / ٢٤٧ * برادرش مثنى بن عبدالله / ٢٤٧ * عبدالله بن مُسَلِم بن يسار / ٢٤٧ * عبدالله بن
محمد بن سيرين / ٢٤٧ * زيد بن حواري / ٢٤٨ * بُدَيْل بن ميسرة عَقَيْلِي / ٢٤٨ * غيلان بن حرير
عتكي / ٢٤٨ * عمرو بن سعيد / ٢٤٨ * عبدالله بن حارث بن محمد / ٢٤٨ * تُوْبَه عنبري / ٢٤٨ *
محمد بن واسع بن جابر / ٢٤٩ * اسحق بن سُؤَيْد عدوي / ٢٥١ * فَرْقَد بن يعقوب سَبْخِي / ٢٥١ *
مالك بن دينار / ٢٥١ * كثير بن شنطير مازني / ٢٥١ * واصل / ٢٥٢ * هارون بن رثاب / ٢٥٢ * كلثوم
بن جَبْر / ٢٥٢ * عبدالله بن مُطَرَف / ٢٥٢ * يحيى بن سَلْم بَكَاء / ٢٥٣ * عطاء بن ابي
ميمونة / ٢٥٣ * يزيد رشك ضُبَعِي / ٢٥٣ * يزيد بن ابان رقاشي / ٢٥٣ * عبدالعزيز بن
صُهَيْب / ٢٥٤ * ابوهارون عَبْدِي / ٢٥٤ * موسى بن سالم / ٢٥٤ * ابورجاء / ٢٥٤ * طبقة
چهارم / ٢٥٥ * ايوب بن ابي تميمة سختياني / ٢٥٥ * حَمَيْد بن ابي حَمَيْد طويل / ٢٦٠ * علي بن زيد
بن جُدعان / ٢٦١ * ابوعبدالله شَقْرِي / ٢٦١ * عبدالكريم / ٢٦١ * سليمان بن طرخان
تيمي / ٢٦١ * شعيب بن خَبَاب / ٢٦٢ * ابوبشر / ٢٦٢ * ربيعة بن ابي حلال عَتَكِي / ٢٦٢ * يحيى
بن عتيق / ٢٦٢ * يحيى بن ابي اسحاق خَضْرَمِي / ٢٦٢ * ابان بن ابي عياش شَنِي / ٢٦٣ * مطر بن
طهمان وراق / ٢٦٣ * ابوعُشْرَاء دارمي / ٢٦٣ * يزيد بن حازم اَزْدِي / ٢٦٣ * داود بن ابي
هند / ٢٦٤ * علي بن حكم بُنَانِي / ٢٦٤ * عاصم بن سليمان اَخْوَل / ٢٦٥ * خَفْص بن
سليمان / ٢٦٥ * ابونعامه عدوي / ٢٦٥ * سعيد بن يزيد / ٢٦٥ * سعيد بن ابي صدقه / ٢٦٦ * عمارة
بن ابي حفصة / ٢٦٦ * عثمان بَنِي / ٢٦٦ * منصور بن عبدالرحمان عُدْرِي غَدَانِي / ٢٦٦ * عِشَل بن
سفيان تيمي / ٢٦٦ * ابورجاء اَزْدِي / ٢٦٧ * عَوْف بن ابي جميله اعرابي / ٢٦٧ * زياد اَعْلَم / ٢٦٧ *
خُلَيْف بن عقبه / ٢٦٧ * ابودبيان / ٢٦٨ * ابودلان / ٢٦٨ * ابوايوب / ٢٦٨ * خالد بن مهران
حذاء / ٢٦٨ * يونس بن عُبَيْد / ٢٦٩ * سَلْمَة بن علقمه / ٢٦٩ * سَوَار بن عبدالله / ٢٦٩ * ابومروان
عَنُوِي / ٢٧٠ * سعيد بن اياس جَزَيْرِي / ٢٧٠ * عبدالله بن عَوْن بن اَزْطَبَان / ٢٧٠ * عمران بن مُسَلِم
قصير / ٢٧٩ * عبدالؤمن بن ابي شُرَاعَة / ٢٧٩ * غالب بن مهران / ٢٧٩ * عبدالعزيز بن
قُدَيْر / ٢٧٩ * برادرش، عبدالملك بن قُدَيْر / ٢٧٩ * حجاج اسود / ٢٧٩ * حجاج بن ابي عثمان

- صَوَّاف / ۲۸۰ * عَبَّاد بن منصور ناجی / ۲۸۰ * خَوْشَب بن مُسَلَم / ۲۸۰ * حاتم بن ابی
صغیره / ۲۸۰ * حسین بن ذکوان مُعَلَم / ۲۸۰ * کَهْمَس بن حسن قیسی / ۲۸۰ * حسین
شهید / ۲۸۰ * عمران بن خُدیر سدوسی / ۲۸۱ * ابوالمعلی عطار / ۲۸۱ * غالب بن خُطَّاف
راسبی / ۲۸۱ * هشام بن حسان قُزْدوسی / ۲۸۱ * عیینة بن عبدالرحمن بن جوشن غطفانی / ۲۸۱ *
عمر بن عامر / ۲۸۲ * صالح بن ابی الاخضر / ۲۸۲ * جرّاد بن مجالد / ۲۸۲ * ابوحمزه / ۲۸۲ * عمرو
بن عبید بن باب / ۲۸۲ * طبقة پنجم / ۲۸۳ * سعید بن ابی عروبة / ۲۸۳ * اسماء بن عبید / ۲۸۴ *
اسماعیل بن مُسَلِم مکی / ۲۸۴ * ابوالاشهب / ۲۸۴ * ابوخلدَة / ۲۸۴ * علی بن علی رفاعی / ۲۸۵ *
ابوخرّة / ۲۸۵ * برادرش سعید بن عبدالرحمان / ۲۸۵ * قُزّة بن خالد سدوسی / ۲۸۵ * صخر بن
جُویریة / ۲۸۵ * ربیعة بن کلثوم بن خنر / ۲۸۶ * أشعث بن عبدالملک خُمَراتی / ۲۸۶ * مبارک بن
فضالة / ۲۸۶ * برادرش عبدالرحمان بن فضالة / ۲۸۷ * ربیع بن ضبیح / ۲۸۷ * سَری بن
یحیی / ۲۸۷ * یزید بن ابراهیم تستری / ۲۸۷ * جریر بن حازم / ۲۸۸ * ابوהלّال راسبی / ۲۸۸ *
هشام بن ابی هشام / ۲۸۸ * عُقبَة بن ابی الصهباء / ۲۸۸ * ابوعمیل دورقی / ۲۸۸ * حسن بن
دینار / ۲۸۹ * ضلت بن دینار / ۲۸۹ * هشام بن ابی عبدالله دشتوائی / ۲۸۹ * سلیمان بن مغیره
قیسی / ۲۹۰ * مَهْدی بن میمون ازدی / ۲۹۰ * شعبَة بن حجاج بن وزد / ۲۹۰ * جُویریة بن اسماء بن
عُبَید / ۲۹۱ * صالح مَرّی / ۲۹۱ * هُمَام بن یحیی / ۲۹۲ * سلام بن سلیمان / ۲۹۲ * خَمَاد بن
سَلَمَة / ۲۹۲ * قاسم بن فضل خُدانی / ۲۹۲ * سلام بن مسکین / ۲۹۳ * سلیمان اشود
ناجی / ۲۹۳ * عمارة بن زادن صَیدلانی / ۲۹۳ * عبدالعزیز بن مُسَلِم / ۲۹۳ * بحر بن کُنَیر سَقَاء
باهلی / ۲۹۳ * ابان بن یزید عطار / ۲۹۴ * حَزْم بن ابی حزم قُطَعی / ۲۹۴ * حُسام بن مِصْک بن
شیطان / ۲۹۴ * ابوالعوّام قَطّان / ۲۹۴ * حسین بن ابی جعفر جُفری / ۲۹۴ * سلمة بن
علقمة / ۲۹۴ * معاویة بن عبدالکریم ضال / ۲۹۵ * عثمان بن مِقْسم بَرَسَمی / ۲۹۵ * ابوَجَزّی نصر
بن طریف / ۲۹۵ * ابوعبیده ناجی / ۲۹۵ * عبیدالله بن حسن بن حُصَین / ۲۹۵ * طبقة ششم / ۲۹۶ *
خَمَاد بن زید بن درهم / ۲۹۶ * برادرش سعید بن زید بن درهم / ۲۹۷ * وَهیب بن خالد / ۲۹۷ *
ابوعوانة / ۲۹۷ * جعفر بن سلیمان ضَبَعی / ۲۹۸ * نوح بن قیس طاحی / ۲۹۸ * عبدالواحد بن
زیاد / ۲۹۹ * عبدالوارث بن سعید / ۲۹۹ * یزید بن زُرَیغ / ۲۹۹ * عبدالوهاب بن عبدالمجید
ثقفی / ۲۹۹ * بِشْر بن مفضل / ۳۰۰ * عبدالاعلی بن عبدالاعلی قرشی / ۳۰۰ * عَبَاد بن عباد بن
حبیب / ۳۰۰ * معتمر بن سلیمان تیمی / ۳۰۰ * سفیان بن حبیب / ۳۰۰ * سُلَیم بن اخضر / ۳۰۱ *
عُمَر بن علی مُقَدَمی / ۳۰۱ * خالد بن حارث هُجَیمی / ۳۰۱ * عرعرة بن بِرَند / ۳۰۱ * حِکَم بن

- سنان / ۳۰۲ * محمد بن ابی عدی / ۳۰۲ * یوسف بن خالد / ۳۰۲ * یحیی بن سعید قطان / ۳۰۳ *
 معاذ بن معاذ / ۳۰۳ * صفوان بن عیسی زُهَری / ۳۰۳ * حماد بن مسعدة / ۳۰۴ * ازهر بن سعد
 سقان / ۳۰۴ * محمد بن سواء بن عنبر / ۳۰۴ * محمد بن عبدالله بن مثنی / ۳۰۴ * عبدالله بن داود
 همدانی / ۳۰۵ * ابوعاصم نبیل / ۳۰۵ * عبدالله بن بکر بن حبیب سَهْمی / ۳۰۵ * محمد بن بکر بن
 عثمان بُرسانی / ۳۰۵ * عُنْدَر / ۳۰۵ * سعید بن عامِر عجیفی / ۳۰۶ * رُوخ بن عبادة قیسی / ۳۰۶ *
 عثمان بن عمر بن فارس / ۳۰۶ * بکار بن محمد / ۳۰۶ * عبّاد بن صُهَیب کلِیبی / ۳۰۷ * طبقة
 هفتم / ۳۰۷ * عبدالرحمن بن مهدی / ۳۰۷ * وهب بن جریر بن حازم جَهْضَمی / ۳۰۷ * ابوداود
 طیالسی / ۳۰۸ * بهز بن اسد / ۳۰۸ * عَقان بن مُسَلِم صَفّار / ۳۰۸ * حَبان بن هلال باهلی / ۳۰۸ *
 ریحان بن سعید / ۳۰۹ * ابوبکر حنفی / ۳۰۹ * برادرش عبیدالله بن عبدالمجید / ۳۰۹ * ابوعامر
 عَقْدی / ۳۰۹ * عبدالصمد بن عبدالوارث / ۳۰۹ * سلیمان بن حرب واثیحی / ۳۱۰ * بِشْر بن عُمَر
 زهرانی / ۳۱۰ * ابوولید طیالسی / ۳۱۰ * حَجّاج بن منهال انماطی / ۳۱۰ * ابراهیم بن ابی
 سُوید / ۳۱۰ * اُمّیة بن خالد قیسی / ۳۱۱ * هُدَیة بن خالد قیسی / ۳۱۱ * عبیدالله بن محمد بن حفص
 تیمی / ۳۱۱ * سهل بن بکّار / ۳۱۱ * اسحاق بن عمر بن سلیط / ۳۱۱ * عبدالله بن بسلمه بن قعنب
 حارثی / ۳۱۱ * مسلم بن قتیبة / ۳۱۲ * رُوخ بن اسلم / ۳۱۲ * محمد بن سنان عوفی / ۳۱۲ * عبدالله
 بن سنان عوفی / ۳۱۲ * حرّمی بن عمارة بن ابی حفصة / ۳۱۲ * حرّمی بن حفص / ۳۱۲ * ابراهیم
 بن حبیب بن شهید / ۳۱۲ * ابراهیم بن یحیی بن حُمَید طویل / ۳۱۲ * عبدالله بن یونس بن
 عبید / ۳۱۳ * داود بن شیبب / ۳۱۳ * علی بن عثمان / ۳۱۳ * عبدالرحمن بن مبارک / ۳۱۳ * مُسَلِم
 بن ابراهیم / ۳۱۳ * ابوحنذیفة موسی بن مسعود نَهْدی / ۳۱۳ * یعقوب بن اسحاق خَضْرَمی
 مقری / ۳۱۴ * برادرش احمد بن اسحاق خَضْرَمی / ۳۱۴ * عمرو بن مرزوق باهلی / ۳۱۴ * محمد بن
 عرعرة بن برند / ۳۱۴ * عارم بن فضل سدوسی / ۳۱۴ * حجاج بن نصیر فساطیطی / ۳۱۵ * عمرو بن
 عاصم کلایی / ۳۱۵ * محمد بن کثیر عدی / ۳۱۵ * ابوعمر خَوْضی / ۳۱۵ * موسی بن اسماعیل
 تبوذکی / ۳۱۵ * محمد بن عبدالله رقاشی / ۳۱۵ * مُعلی بن اسد عُمی / ۳۱۶ * یحیی بن حَمّاد بن ابی
 زیاد / ۳۱۶ * عیاش بن ولید تَرْسینی / ۳۱۶ * عبدالله بن سَوّار / ۳۱۶ * طبقة هشتم / ۳۱۶ * مسدد بن
 مُسرهد / ۳۱۶ * عبدالله بن عبدالوهاب حُجّنی / ۳۱۷ * سلیمان بن داود / ۳۱۷ * عبدالله بن
 محمد / ۳۱۷ * محمد بن ابی بکر / ۳۱۷ * برادرش: عبدالله بن ابی بکر بن علی بن عطاء / ۳۱۷ * ابن
 معمر مَنقَری / ۳۱۸ * ابوظفر / ۳۱۸ * علی بن عبدالله / ۳۱۸ * ابراهیم بن بشار رُمادی / ۳۱۸ *
 ابراهیم بن محمد بن عَزْغرة بن بَرْنَد / ۳۱۸ * علی بن بَرّی / ۳۱۹ * سلیمان بن شاذکونی / ۳۱۹ * نام

محدثان و فقیهانی که در واسط بوده‌اند / ۳۲۰ * ابوهاشم رُمّانی / ۳۲۰ * یَغلی بن عطاء / ۳۲۰ *
 ابوعقیل / ۳۲۰ * ابو خالد دالایی / ۳۲۰ * قاسم بن ایوب / ۳۲۱ * ابونلج / ۳۲۱ * منصور بن
 زاذان / ۳۲۱ * عوّام بن خوْشب / ۳۲۱ * سفیان بن حسین سُلمی / ۳۲۲ * ابوالعلاء قصاب / ۳۲۲ *
 یزید بن عطاء بزاز / ۳۲۲ * اصبع بن زید وراق / ۳۲۲ * خلف بن خلیفة / ۳۲۳ * هُشیم بن
 بشیر / ۳۲۳ * خالد بن عبدالله طَخان / ۳۲۳ * علی بن عاصم بن صُهَیب / ۳۲۳ * عبدالحکیم بن
 منصور / ۳۲۴ * محمد بن یزید کلاعی / ۳۲۴ * ابوسفیانِ حمیری حدّاء / ۳۲۴ * قره بن
 عیسی / ۳۲۴ * یزید بن هارون / ۳۲۴ * إسحاق بن یوسف ازرق / ۳۲۵ * محمد بن حسن / ۳۲۵ *
 فضل بن عنبسة / ۳۲۵ * صلة بن سلیمان / ۳۲۵ * سُرور بن مغیره / ۳۲۵ * رحمت بن
 مُضَعَب / ۳۲۶ * بشر بن مُبشر / ۳۲۶ * عاصم بن علی بن عاصم / ۳۲۶ * عمرو بن عون بن
 اوس / ۳۲۶ * این اشخاص از اصحاب حضرت ختمی مرتبت در مدائن بوده‌اند / ۳۲۶ * خُدیفة بن الیمان
 که خداوند از او خشنود باد / ۳۲۶ * سلمان فارسی / ۳۲۷ * محدثان و فقیهانی که در مدائن
 بوده‌اند / ۳۲۸ * ابوجعفر مدائنی / ۳۲۸ * عاصمِ أَخوَل / ۳۲۹ * هلال بن خَباب / ۳۲۹ * هذیل بن بلال
 فزاری / ۳۲۹ * نُعیم بن حکیم / ۳۲۹ * نُضر بن حاجِب قرشی / ۳۲۹ * شَبابة بن سوار فزاری / ۳۳۰ *
 شعیب بن حرب / ۳۳۰ * علی بن حفص / ۳۳۰ * فقیهان و محدثانی که در بغداد سکونت گزیده‌اند و به
 آن شهر آمده‌اند و همان جا درگذشته‌اند / ۳۳۰ * اسماعیل بن سالمِ اسدی / ۳۳۰ * هشام بن
 عروة / ۳۳۱ * محمد بن اسحاق بن یسار / ۳۳۱ * ابوحنیفة / ۳۳۱ * ابومعاویة نُخوی / ۳۳۲ *
 ابراهیم بن سعد / ۳۳۲ * عبدالعزیز بن عبدالله / ۳۳۲ * عبدالملک بن محمد بن / ۳۳۳ * محمد بن
 عبدالله بن علاثة کلابی / ۳۳۳ * زیاد بن عبدالله بن علاثة کلابی / ۳۳۳ * اسماعیل بن عُمر / ۳۳۴ *
 عُبَید بن ابی قُرّة / ۳۳۴ * محمد بن سابق / ۳۳۴ * سعید بن عبدالرحمان بن جُهَیل جُمحی / ۳۳۴ *
 عبدالرحمان بن ابی زناد / ۳۳۴ * پسرش، محمد بن عبدالرحمان بن ابی زناد / ۳۳۴ * هُشیم بن بشیر
 واسطی / ۳۳۵ * اسماعیل بن ابراهیم بن مِقْسَم / ۳۳۵ * اسماعیل بن زکریاء بن مُرّة / ۳۳۶ * عنبسة
 بن عبدالواحد قرشی / ۳۳۶ * ابوسعید مودب / ۳۳۶ * ابواسماعیل مُؤدب / ۳۳۷ * عَباد بن عباد بن
 حبیب / ۳۳۷ * فَرَج بن فَضالة / ۳۳۷ * اسماعیل بن جعفر / ۳۳۷ * عبیدالله بن عبیدالرحمان
 اشجعی / ۳۳۷ * عمار بن محمد / ۳۳۸ * طلحة بن یحیی الانصاری / ۳۳۸ * مروان بن
 شِجَاع / ۳۳۸ * عبیده بن حُمَید تیمی / ۳۳۸ * ابوحفص اَبار / ۳۳۹ * ابو عبیده خَداد / ۳۳۹ * مروان
 بن معاویة / ۳۳۹ * عباد بن عوّام / ۳۳۹ * علی بن ثابت / ۳۴۰ * ابویوسف قاضی / ۳۴۰ * حسین بن
 حسن بن عطیه / ۳۴۱ * اسد بن عمرو بَجَلنی / ۳۴۱ * عاقبة بن یزید اُودی / ۳۴۱ * عصمة بن محمد

- انصاری / ۳۴۱ * مسیب بن شریک / ۳۴۲ * ابوالبختری قاضی / ۳۴۲ * حجاج بن محمد
 اغوز / ۳۴۲ * عبدالوهاب بن عطاء عجلی خفاف / ۳۴۳ * ابوبذر / ۳۴۳ * پسرش، ابوهمام / ۳۴۳ *
 عبدالله بن بکر سهمی / ۳۴۴ * کثیر بن هشام / ۳۴۴ * بکر بن طویل / ۳۴۴ * محمد بن عمر بن واقد
 اسلمی - واقدی - / ۳۴۴ * هاشم بن قاسم کنانی / ۳۴۵ * قراد ابونوح / ۳۴۵ * ابوقطن / ۳۴۵ *
 شاذان / ۳۴۶ * عفان بن مسلم بن عبدالله / ۳۴۶ * محمد بن حسن / ۳۴۶ * یوسف بن
 یعقوب / ۳۴۷ * ابوکامل مظفر بن مدرک / ۳۴۷ * یونس بن محمد مودب / ۳۴۷ * حسن بن موسی
 اثنیب / ۳۴۷ * حسن بن محمد / ۳۴۸ * خجر بن مثنی / ۳۴۸ * علی بن جعد / ۳۴۸ * هؤذة بن
 خلیفة بن عبدالله / ۳۴۹ * یحیی بن سعید / ۳۴۹ * ابوزکریاء سنلجینی / ۳۵۰ * سعید بن سلیمان
 واسیطی / ۳۵۰ * ابونصر تمار / ۳۵۰ * شریح بن نعمان / ۳۵۱ * یحیی بن غیلان / ۳۵۱ * معاویة بن
 عمرو ازدی / ۳۵۱ * مغلی بن منصور رازی / ۳۵۲ * محمد بن صباح بزاز / ۳۵۲ * بشر بن
 حارث / ۳۵۲ * هیثم بن خارجه / ۳۵۲ * اسحاق بن عیسی طباع / ۳۵۳ * سعد بن ابراهیم بن
 سعد / ۳۵۳ * برادرش، یعقوب بن ابراهیم / ۳۵۳ * سلیمان بن داود / ۳۵۳ * قران بن تمام
 اسدی / ۳۵۴ * عمر بن حفص / ۳۵۴ * مضغب بن عبدالله / ۳۵۴ * نصر بن زید بن مجذر / ۳۵۵ *
 عنبسه بن سعید / ۳۵۵ * منصور بن سلمة / ۳۵۵ * نصر بن باب خراسانی / ۳۵۵ * موسی بن داود
 ضبّی / ۳۵۶ * ابراهیم بن عباس / ۳۵۶ * حکم بن موسی بزاز / ۳۵۶ * هشام بن سعید بزاز / ۳۵۶ *
 محمد بن حجاج مُصَفَّر / ۳۵۷ * سعد بن عبدالحمید / ۳۵۷ * خالد بن خدّاش / ۳۵۷ * منصور بن
 بشیر / ۳۵۷ * محمد بن بکار / ۳۵۷ * محمد بن جعفر وَرْکَانی / ۳۵۸ * یحیی بن یوسف رقی / ۳۵۸ *
 خلف بن هشام بزاز / ۳۵۸ * حسین بن ابراهیم بن خُرْ / ۳۵۸ * ثابت بن ولید / ۳۵۹ * غَسّان بن
 مُفَضَّل غلابی / ۳۵۹ * داود بن عمرو / ۳۵۹ * داود بن رُشَید / ۳۶۰ * فُضَیل بن عبدالوهاب
 قناد / ۳۶۰ * عبدالجبار بن عاصم / ۳۶۰ * عبیدالله بن عمر / ۳۶۰ * محمد بن ابی حفص
 مُعَیْطی / ۳۶۱ * عیسی بن هشام نخاس / ۳۶۱ * سلم بن قادم / ۳۶۱ * نُعَیم بن هَیْضَم / ۳۶۱ *
 یحیی بن عثمان / ۳۶۲ * ابراهیم بن زیاد سَنَلان / ۳۶۲ * بشار بن موسی خفاف / ۳۶۲ *
 ابواخوص / ۳۶۲ * شجاع بن مُخَلَّد / ۳۶۲ * مهدی بن حفص / ۳۶۳ * عَبّاد بن موسی خُتَلِی / ۳۶۳ *
 احمد بن محمد بن آیوب / ۳۶۳ * سهل بن نصر / ۳۶۳ * اسحاق بن ابراهیم بن کامجار / ۳۶۳ *
 یحیی بن معین / ۳۶۴ * زُهَیر بن حرب بن اشتال / ۳۶۴ * خلف بن سالم مُخَرَمی / ۳۶۴ * احمد بن
 محمد بن حنبل / ۳۶۵ * هارون بن معروف / ۳۶۵ * قاسم بن سلام / ۳۶۵ * بشر بن ولید
 کندی / ۳۶۶ * سهل بن محمد / ۳۶۶ * محمد بن سُلَیم / ۳۶۶ * بشر بن آدم / ۳۶۷ * عبدالرحمان

بن یونس / ۳۶۷ * یحیی بن ایوب / ۳۶۷ * ابوالقاسم / ۳۶۷ * ابراهیم بن حاتم / ۳۶۸ * عبدالله بن
عون خراز / ۳۶۸ * شریح بن یونس مروروزی / ۳۶۸ * احمد بن داود / ۳۶۸ * اسماعیل بن
ابراهیم / ۳۶۸ * عمرو الناقد بن محمد بن بُکَیر / ۳۶۹ * محمد بن عَبَاد مَکَی / ۳۶۹ * حاجب بن ولید
أَعُوْز مُعَلِّم / ۳۶۹ * ابومعمر / ۳۶۹ * محمد بن حاتم بن میمون مروزی / ۳۶۹ * احمد بن حاتم
طویل / ۳۷۰ * ابراهیم بن محمد / ۳۷۰ * احمد بن محمد صفار / ۳۷۰ * عبدالرحمان بن صالح
أَزْدِی / ۳۷۰ * احمد بن ابراهیم / ۳۷۰ * ابراهیم بن ابی لیث / ۳۷۰ * یعقوب بن ابراهیم بن کثیر
عبدی / ۳۷۱ * برادرش احمد بن ابراهیم بن کثیر / ۳۷۱ * عبدالمنعم بن ادیس / ۳۷۱ * محمد بن
مُضَعَب / ۳۷۱ * مُخْرَز بن عَوْن / ۳۷۱ * ولید بن صالح نخاس / ۳۷۲ * عباس بن غالب وَرَاق / ۳۷۲ *
رباح بن جراح / ۳۷۲ * ولید بن شجاع بن ولید / ۳۷۲ * نوح بن یزید مودب / ۳۷۲ * عبدالعزیز بن بحر
مودب / ۳۷۳ * کامل بن طلحه جحدری / ۳۷۳ * یوسف بن موسی قَطَان / ۳۷۳ * مَزْدَوِیَه صائغ -
زرگر / ۳۷۳ * یحیی بن اسماعیل واسطی / ۳۷۳ * ابوعمر و مقرئ / ۳۷۴ * محمد بن سعد / ۳۷۴ *
نام کسانی از یاران رسول خدا(ص) که در خراسان بوده‌اند و در جنگها و گشودن سرزمین‌های آن بوده و
همان‌جا درگذشته‌اند / ۳۷۵ * بُزَیْدَة بن حُصَیْب / ۳۷۵ * ابوبرزة أَشْلَمَی / ۳۷۵ * حَکَم بن
عمرو / ۳۷۶ * عبدالرحمان بن سمرة / ۳۷۶ * قُتَم بن عباس / ۳۷۷ * عبدالرحمان بن یَعْمَر
دُثَلِی / ۳۷۷ * پس از این گروه، این فقیهان و محدثان در خراسان می‌زیسته‌اند / ۳۷۷ * یحیی بن یَعْمَر
لیثی / ۳۷۷ * ابومَجَلَز لاحق بن حَمَیْد سدوسی / ۳۷۸ * یزید بن ابی سعید نحوی / ۳۷۸ * محمد
نخعی / ۳۷۸ * ضحاک بن مزاجم / ۳۷۸ * عطاء خراسانی / ۳۷۹ * ابومنیب / ۳۷۹ *
ابوجریر / ۳۷۹ * ربیع بن انس / ۳۷۹ * ابراهیم بن میمون صائغ - زرگر - / ۳۸۰ * محمد بن ثابت
عَبْدِی / ۳۸۰ * یعقوب بن قعقاع / ۳۸۰ * منصور بن ابی سُریرة / ۳۸۱ * حسین بن واقد / ۳۸۱ *
خارجة بن مصعب سرخسی / ۳۸۱ * نوح بن ابی مَزِیم / ۳۸۱ * ابوحمزه سُکَری / ۳۸۱ * حفص بن
عبدالرحمان بلخی / ۳۸۱ * عبیدالله سجزی / ۳۸۲ * نَهْشَل بن سعید بن وردان / ۳۸۲ * فضل بن
موسى سینانی / ۳۸۲ * عبدالله بن مبارک / ۳۸۲ * نَضْر بن محمد مروزی / ۳۸۲ * مَکَی بن ابراهیم
بلخی / ۳۸۳ * نَضْر بن شَمِیل مَزُوْزِی / ۳۸۳ * مقاتل بن سلیمان بلخی / ۳۸۳ * ابومطیع
بلخی / ۳۸۳ * عمرو بن هارون بلخی / ۳۸۴ * سَلَم بن سالم بلخی / ۳۸۴ * مقاتل بن حِیَان / ۳۸۴ *
خَلْف بن أیوب / ۳۸۴ * شَدَاد بن حکیم / ۳۸۴ * ابونُمَیله مَزُوْزِی / ۳۸۵ * حسن بن سَوَّار / ۳۸۵ *
عبدالصمد بن حسان مروودی / ۳۸۵ * علی بن حسن بن شقیق / ۳۸۵ * عبدالعزیز بن ابی رَزْمَة
مروزی / ۳۸۵ * نصر بن باب / ۳۸۶ * علی بن اسحاق دارکانی / ۳۸۶ * حسین بن ولید / ۳۸۶ * سهل

بن مزاجم / ۳۸۶ * برادرش محمد بن مزاجم / ۳۸۶ * عتاب بن زیاد مروزی / ۳۸۷ * ابراهیم بن
 رُسَیم / ۳۸۷ * سفیان بن عبدالملک / ۳۸۷ * سلَمة بن سلیمان / ۳۸۷ * عیاذ بن عثمان / ۳۸۷ *
 محمد بن فضل / ۳۸۷ * عُمارة بن مُغیرة / ۳۸۸ * برادرش قاسم بن مغیرة / ۳۸۸ * ابوسعید
 صاغانی / ۳۸۸ * عصام بن یوسف / ۳۸۸ * ابواسحاق زیات / ۳۸۸ * قتیبة بن سعید / ۳۸۸ * ابومعاذ
 نحوی / ۳۸۹ * یَعمَر بن بشر / ۳۸۹ * این فقیهان و محدثان در ری بوده‌اند / ۳۸۹ * ابوجعفر
 رازی / ۳۸۹ * یحیی بن ضَرِیس / ۳۸۹ * سعید بن سنان شیبانی / ۳۸۹ * جریر بن
 عبدالحمید / ۳۹۰ * حَکام بن سَلَم رازی / ۳۹۰ * سلَمة ابرش بن فضل / ۳۹۰ * اسحاق بن
 سلیمان / ۳۹۰ * اسحاق بن اسماعیل رازی / ۳۹۰ * در همدان این فقیهان بودند / ۳۹۱ * أَضْرَم بن
 خوْشَب همدانی / ۳۹۱ * در قم از محدثان این اشخاص بودند / ۳۹۱ * اشعث بن اسحاق / ۳۹۱ *
 یعقوب بن عبدالله اشعری / ۳۹۱ * در انبار این محدثان بودند / ۳۹۱ * محمد بن عبدالله خَدَاء / ۳۹۱ *
 سُویَد بن سعید / ۳۹۲ * إِسْحاق بن یهلول / ۳۹۲ * نام کسانی از اصحاب حضرت ختمی مرتبت (ص)
 که در شام ساکن شدند / ۳۹۲ * ابوعبیده بن جراح رضی الله عنه / ۳۹۲ * بلال بن رباح / ۳۹۳ * عُبادة
 بن صامت / ۳۹۵ * معاذ بن جَبَل / ۳۹۶ * سعد بن عبادة / ۳۹۸ * ابودرداء / ۴۰۰ * شَرخِیل بن
 حَسَنَة / ۴۰۲ * خالد بن ولید / ۴۰۲ * عیاض بن عَثم / ۴۰۷ * سعید بن عامِر / ۴۰۷ * فضل بن
 عباس / ۴۰۸ * ابومالک اشعری / ۴۰۹ * عوف بن مالک اشجعی / ۴۰۹ * ثُوْبان برده آزادکرده رسول
 خدا (ص) / ۴۰۹ * سَهْل بن حنظلیة / ۴۱۰ * شَداد بن اُوس / ۴۱۰ * فضالة بن عُبَید / ۴۱۰ *
 ابوابی / ۴۱۰ * عبدالرحمان بن شَیْبَل / ۴۱۱ * عُمَیر بن سَعْد / ۴۱۱ * عمرو بن عَبَسَة / ۴۱۱ * حارث
 بن هشام / ۴۱۲ * عِکْرَمَة بن ابی جهل / ۴۱۳ * سهیل بن عمرو / ۴۱۳ * ابوجندل / ۴۱۳ * یزید بن
 ابی سفیان / ۴۱۴ * معاویة بن ابی سفیان / ۴۱۴ * ابوهاشم بن عتبة / ۴۱۵ * عبدالله بن
 سَعْدی / ۴۱۵ * ضرار بن خطاب / ۴۱۶ * وائلة بن اَسْفَع / ۴۱۶ * تمیم داری / ۴۱۷ * بُسر بن ابی
 اِرطاة / ۴۱۷ * حبیب بن مَسْلَمَة فهزنی / ۴۱۸ * ضحاک بن قیس بن خالد اکبر / ۴۱۸ * قُبَاث بن
 أَشِیم / ۴۱۹ * ابوامامة باهلی / ۴۲۰ * عِزْباض بن ساریه سَلَمی / ۴۲۱ * عمرو بن مَرّه جُهَینی / ۴۲۱ *
 عتبة بن نُدر سَلَمی / ۴۲۱ * عتبة بن عبد سَلَمی / ۴۲۱ * عبدالله بن بُسر مازنی / ۴۲۲ * عبدالله بن
 حوالة / ۴۲۲ * کعب بن مَرّه بهزنی / ۴۲۳ * کعب بن عاصِم اشعری / ۴۲۳ * کعب بن عیاض / ۴۲۳ *
 مقدم بن معدی کرب کنیدی / ۴۲۳ * عبدالله بن قُزط ازدی ثمالی / ۴۲۳ * حکم بن عُمَیر
 ثمالی / ۴۲۴ * عبدالله بن عائذ ثمالی / ۴۲۴ * ابوثعلبه حُسَینی / ۴۲۴ * ابوکبشة اَنماری / ۴۲۵ *
 عبدالرحمان بن قتادة سَلَمی / ۴۲۵ * نَعِیم بن هَبَار غطفانی / ۴۲۶ * عبدالرحمان بن ابی عَمِیرة

مزنی / ۴۲۶ * ابوسیاره مُثَبی / ۴۲۷ * وحشی بن حرب حبشی / ۴۲۷ * عثمان بن عثمان
 ثقفی / ۴۲۸ * مسلم بن حارث / ۴۲۸ * مالک بن هبیره سُلمی / ۴۲۹ * عبدالله بن معاویه
 غاضری / ۴۲۹ * عمرو بکالی / ۴۳۰ * سنان بن عَرَفَة / ۴۳۰ * ابوهند داری / ۴۳۰ * معاویه
 هذلی / ۴۳۱ * نَهِیک بن ضریم سکونی / ۴۳۱ * سفیان بن اسید خَضْرَمی / ۴۳۱ * ابوبَجیر / ۴۳۱ *
 نیای ابواسود سُلمی / ۴۳۲ * ثوبان بن یَمْرَد / ۴۳۲ * مازن بن خیثمة / ۴۳۳ * ابوحنس
 انصاری / ۴۳۳ * ابوریحانه انصاری / ۴۳۳ * ذومخَمَز / ۴۳۴ * ابوخیرة صباحی / ۴۳۴ * عبدالله
 ضنابجی / ۴۳۴ * قیس جذامی / ۴۳۵ * بشر بن جحاش قرشی / ۴۳۵ * سلَمَة بن نُفیل
 خَضْرَمی / ۴۳۵ * یزید بن اسد / ۴۳۶ * عُطیف بن حارث کِنْدی / ۴۳۷ * بشیر بن عقبه
 جُهَنی / ۴۳۷ * جَلّاح / ۴۳۸ * عَطِیة بن عمرو سعدی / ۴۳۸ * عتیه بن عمرو سُلمی / ۴۳۹ * نوّاس
 بن سمعان کلابی / ۴۳۹ * عصمت / ۴۳۹ * عَرَفَة بن حارث کِنْدی / ۴۳۹ * شَرَحبیل بن
 اَوْس / ۴۴۰ * حابس بن سَعْد طایی / ۴۴۰ * جَبَلَة بن ازرق / ۴۴۰ * ابن مِسْعَدَه / ۴۴۱ * عماره بن
 زَعْرَة / ۴۴۱ * ابوسلمی / ۴۴۱ * عَزِیب / ۴۴۲ * ابوزهم بن قیس اشعری / ۴۴۳ * سَهْم بن عمرو
 اشعری / ۴۴۳ * عمرو بن مالک عَکّی / ۴۴۳ * رفاعه بن زید جذامی / ۴۴۳ * فروة بن عمرو
 جذامی / ۴۴۴ * عبدالله بن سفیان اَزْدی / ۴۴۵ * ابوعنَبَه خَوْلانی / ۴۴۵ * ابوسفیان مدلوك / ۴۴۵ *
 هانی همدانی / ۴۴۵ * ابومزیم غسانی / ۴۴۶ * ابومزیم / ۴۴۶ * عبدالرحمان بن عائش
 خَضْرَمی / ۴۴۶ * ابوزهم بيماعی / ۴۴۶ * ربیعة بن عمرو جُرَشی / ۴۴۷ * عبدالله بن سیدان
 سُلمی / ۴۴۷ * خالد بن حواتری / ۴۴۷ * عُمَیر بن جابر / ۴۴۷ * خَشْرَج / ۴۴۷ * طبقه نخست از
 مردم شام، پس از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم / ۴۴۸ * جنادة بن ابی أمیه
 اَزْدی / ۴۴۸ * ابوعَفِیف / ۴۴۸ * جُبَیر بن نُفَیر خَضْرَمی / ۴۴۸ * سفیان بن وهب / ۴۴۹ *
 ذوالکلاع / ۴۴۹ * یزید بن عمیره زبیدی / ۴۴۹ * عبدالرحمان بن عَثم بن سَعْد اشعری / ۴۴۹ *
 پدرش: عَثم بن سعد / ۴۴۹ * مالک بن یخامز الهانی / ۴۵۰ * اَوْسَط بن عمرو بَجَلی / ۴۵۰ * ابوعذبة
 خَضْرَمی / ۴۵۰ * عُمَیر بن اَسود / ۴۵۱ * ابوبحریه کِنْدی / ۴۵۱ * عمرو بن اسود سکونی / ۴۵۱ *
 عاصم بن حُمَید سکونی / ۴۵۱ * عُضَیف بن حارث کِنْدی / ۴۵۱ * ابوعبدالله ضنابجی / ۴۵۲ * معدان
 بن ابی طلحة یغمری / ۴۵۳ * عمرو بن حارث عَنسی / ۴۵۳ * حارث بن معاویه کِنْدی / ۴۵۳ * یزید بن
 اَسود جُرَشی / ۴۵۳ * شَرَحبیل بن سِمط / ۴۵۴ * ابوسلام اسود / ۴۵۴ * کعب الاحبار بن
 ماتع / ۴۵۴ * یزید بن شجرة رهاوی / ۴۵۵ * حارث بن عبد اَزْدی سلوکی / ۴۵۵ * طبقه دوم از تابعان
 در شام / ۴۵۶ * عبدالله بن مُحَیْرِیز / ۴۵۶ * قبیصة بن ذؤیب بن خَلخَلَة / ۴۵۶ * کثیر بن مُرَة

خَضْرَمِي / ٤٥٦ * ابومُثَلِّمِ خَوْلَانِي / ٤٥٧ * ابوادريس خَوْلَانِي / ٤٥٧ * يَغْلِي بن شداد بن اوس بن
 ثابت انصاري / ٤٥٧ * عبدالرحمان بن عمرو سُلَمِي / ٤٥٨ * شهر بن حَوْشَبِ اشْعَرِي / ٤٥٨ * عبدالله
 بن عامر يحصبي / ٤٥٨ * قاسم بن عبدالرحمان / ٤٥٨ * مُثَلِّمِ بن مِشْكَمِ / ٤٥٩ * مُسَلِّمِ بن قرظَة
 اشجعي / ٤٥٩ * سعيد بن هاني خَوْلَانِي / ٤٥٩ * ابوالزاهرية خَضْرَمِي / ٤٥٩ * عبدالله بن
 مِخْمَرِ / ٤٥٩ * حجاج بن عَبدِ ثُمَالِي / ٤٦٠ * كلثوم بن هاني كِنْدِي / ٤٦٠ * حكيم بن عُمَيْرِ / ٤٦٠ *
 نوف بكالي / ٤٦٠ * تُبَيْعِ / ٤٦١ * مُسَلِّمِ بن كَيْسِ / ٤٦١ * طبقه سوم / ٤٦١ * مكحول
 دمشقي / ٤٦١ * رجاء بن خَيْوَة / ٤٦٣ * خالد بن معدان كَلَاعِي / ٤٦٣ * عبدالرحمان بن جُبَيْرِ بن نَفِيرِ
 خَضْرَمِي / ٤٦٤ * راشد بن سَعْدِ حَمِيرِي / ٤٦٤ * عبادة بن نُسَیْ كِنْدِي / ٤٦٤ * سعيد بن
 مَرْثَدِ / ٤٦٤ * ثُمَيْرِ بن أَوْسِ اشْعَرِي / ٤٦٥ * سليمان بن حبيب محاربي / ٤٦٥ * عبدالله بن ابي زكريا
 خَزَاعِي / ٤٦٥ * عبدالرحمان بن ميسرة خَضْرَمِي / ٤٦٥ * ابومخرمة سعدي / ٤٦٥ * سليمان بن
 موسى أَشْدَقِ / ٤٦٦ * ابوراشد خُبْرَانِي / ٤٦٦ * عبدالله بن قيس لَحْمِي / ٤٦٦ * يحيى بن ابي عمرو
 شيباني / ٤٦٦ * علي بن ابي طلحة / ٤٦٦ * يحيى بن جابر طائِي / ٤٦٧ * ابومُثَنِّي ضَمُضَمِ
 أَمْلُوكِي / ٤٦٧ * يونس بن سيف / ٤٦٧ * عبدالرحمان بن عُريبِ حَمِيرِي / ٤٦٧ * عمرو بن قيس
 كِنْدِي / ٤٦٧ * ابوطلحة / ٤٦٨ * ابوعنيسة / ٤٦٨ * ابوعتبة كِنْدِي / ٤٦٨ * يزيد بن سُمَيِّ / ٤٦٨ *
 مُهَاصِرِ بن حبيب / ٤٦٨ * طبقه چهارم / ٤٦٩ * عروة بن رُوَيْمِ لَحْمِي / ٤٦٩ * عَطِيَة بن
 قيس / ٤٦٩ * ازهر بن سعيد حرازي / ٤٦٩ * سعيد بن هاني / ٤٦٩ * اسد بن وداعه طائِي / ٤٦٩ *
 بلال بن سعد / ٤٧٠ * وليد بن ابي مالك همداني / ٤٧٠ * برادرش: يزيد بن ابي مالك
 همداني / ٤٧٠ * خالد بن عبدالله بن حُسينِ / ٤٧٠ * نعمان بن منذر غَسَانِي / ٤٧٠ * عمرو بن
 مُهَاجِرِ / ٤٧١ * بُجَيْرِ بن سعد / ٤٧١ * ابولقمان خَضْرَمِي / ٤٧١ * عارم بن ابي جشيب / ٤٧٢ * علاء
 بن حارث / ٤٧٢ * يحيى بن حارث ذماری / ٤٧٢ * حسين بن جابر / ٤٧٢ * صَفْرِ بن نُسَيْرِ / ٤٧٢ *
 سُلَيْمِ بن عامر / ٤٧٣ * ابوعبيدالله / ٤٧٣ * حاتم بن حُزَيْثِ حِمَاصِي / ٤٧٣ * ضَمْرَة بن
 حبيب / ٤٧٣ * ربيعة بن يزيد / ٤٧٣ * ابوعبد رب / ٤٧٤ * ابوبشر / ٤٧٤ * طبقه پنجم / ٤٧٤ *
 محمد بن وليد زُبَيْدِي / ٤٧٤ * يحيى بن يحيى غَسَانِي / ٤٧٤ * وصين بن عطاء / ٤٧٥ * عبدالرحمان
 بن يزيد بن جابر ازدی / ٤٧٥ * برادرش: يزيد بن يزيد بن جابر ازدی / ٤٧٥ * يونس بن ميسرة بن
 خَلْبَشِ / ٤٧٥ * ثور بن يزيد كَلَاعِي / ٤٧٥ * ابوبكر بن عبدالله بن ابي مَزَيْمِ غَسَانِي / ٤٧٦ * صفوان
 بن عمرو سَكْسِكِي / ٤٧٦ * سعيد بن عبدالعزيز تنوخي / ٤٧٦ * سعيد بن بشير أَرْدِي / ٤٧٧ * هشام
 بن غازي / ٤٧٧ * عبدالله بن علاء بن زُبَيْرِ / ٤٧٧ * شعيب بن ابي حمزه / ٤٧٧ * يحيى بن

- خَمْزَه / ۴۷۷ * صدقه بن خالد سمین / ۴۷۷ * سلیمان بن سلیم کندی / ۴۷۸ * فَرْج بن فضاله
 حمصی / ۴۷۸ * طبقه ششم / ۴۷۸ * بقیة بن ولید حمصی / ۴۷۸ * سُوید بن عبدالعزیز / ۴۷۸ *
 عبدالملک بن محمد بَزْئِمِی / ۴۷۹ * محمد بن حرب ابرش خَوْلانی / ۴۷۹ * ولید بن مُسَلِم / ۴۷۹ *
 عمر بن عبدالواحد / ۴۸۰ * صَمْوَرَة بن ربیعہ / ۴۸۰ * مبشر بن اسماعیل حلبی / ۴۸۰ * شعیب بن
 اسحاق / ۴۸۰ * طبقه هفتم / ۴۸۰ * ابومغیره جَمْصی / ۴۸۰ * ابویمان جَمْصی / ۴۸۱ * حسن بن
 واقع / ۴۸۱ * ابومُشَهَّر / ۴۸۱ * هشام بن عَمَّار / ۴۸۲ * علی بن عیاش حمصی / ۴۸۲ * یحیی بن
 صالح وُحَاطِی جَمْصی / ۴۸۲ * حجاج بن ابی منیع / ۴۸۲ * طبقه هشتم / ۴۸۳ * ابو عمرو / ۴۸۳ *
 یزید بن عبد ربه جُرجسی حمصی / ۴۸۳ * ابوعبدالملک عَطَّار / ۴۸۳ * بَشْر بن شعیب / ۴۸۳ * نام
 اصحاب حضرت ختمی مرتبت که در جزیره سکونت داشته‌اند / ۴۸۴ * عدی بن عمیره / ۴۸۴ * وابصة
 بن معبد اسدی / ۴۸۴ * ولید بن عقبه / ۴۸۴ * ابوعذرة / ۴۸۵ * پدر بزرگ محمد بن خالد
 سَلْمِی / ۴۸۵ * کسانی از فقیهان و محدثان که از تابعان و جز ایشان پس از این گروه در جزیره
 بوده‌اند / ۴۸۶ * میمون بن مهران / ۴۸۶ * یزید بن اصَم / ۴۸۷ * ثابت بن خَجَّاج کلابی / ۴۸۸ * عدی
 بن عدی بن عمیره کندی / ۴۸۸ * عبدالرحمان بن سائب هلالی / ۴۸۸ * ابوفزارة / ۴۸۹ * ابراهیم بن
 ابی حُرَّة / ۴۸۹ * زید بن رفیع / ۴۸۹ * سالم افطس بن عجلان / ۴۸۹ * عبدالله بن مالک
 جزری / ۴۸۹ * زید بن ابی انیسه / ۴۹۰ * علی بن ندیمه / ۴۹۰ * خصیف بن عبدالرحمان / ۴۹۰ *
 برادرش خَصَاف بن عبدالرحمان / ۴۹۰ * عمرو بن میمون بن مطران / ۴۹۱ * جعفر بن بُرقان
 کلابی / ۴۹۱ * نُضْر بن عربی عامری / ۴۹۱ * غالب بن عبیدالله جزری عقیلی / ۴۹۱ * عبدالله بن
 مُحَرَّر عامری / ۴۹۱ * موسی بن اَعْتِن / ۴۹۲ * سلیمان بن عبدالله بن علاثة کلابی / ۴۹۲ * محمد
 بن عبدالله بن علاثة کلابی / ۴۹۲ * زیاد بن عبدالله بن علاثة کلابی / ۴۹۲ * بُجَیْر بن ابی
 انیسه / ۴۹۲ * ابوالملیح / ۴۹۲ * عبیدالله بن عمرو بن ابوالولید اسدی / ۴۹۳ * ابوعطوف / ۴۹۳ *
 مروان بن شجاع / ۴۹۳ * عَتَّاب بن بشیر / ۴۹۴ * محمد بن سَلَمَة / ۴۹۴ * ابوقتاده خَزَّانی / ۴۹۴ *
 فیض بن اسحاق / ۴۹۴ * مَعْمَر بن سلیمان رقی نخعی / ۴۹۵ * خالد بن حیان / ۴۹۵ * عبدالله بن
 جعفر بن غیلان / ۴۹۵ * یحیی بن عبدالله بن ضحاک بن باب لت خَزَّانی / ۴۹۵ * عبدالله بن محمد بن
 علی بن نُفَیْل خَزَّانی / ۴۹۵ * مغیره بن زیاد / ۴۹۶ * معافی بن عمران بن محمد / ۴۹۶ * در مرزها و
 کرانه‌های سرزمین اسلامی این اشخاص بوده‌اند / ۴۹۶ * ابوعمر و اوزاعی / ۴۹۶ * ابواسحاق
 فزازی / ۴۹۷ * عیسی بن یونس بن ابواسحاق سَبِیعی / ۴۹۷ * مُخَلَّد بن حسین / ۴۹۷ * محمد بن
 کثیر / ۴۹۷ * حجاج بن محمد اَعُوْز / ۴۹۸ * محمد بن یوسف فریابی / ۴۹۸ * حَنَیْنِی مَدَنی / ۴۹۸ *

آدم بن ابی ایاس / ۴۹۸ * هیثم بن جمیل / ۴۹۹ * علی بن بَکَّار بصری / ۴۹۹ * حارث بن عطیه
 بَضرِی / ۴۹۹ * خلف بن تمیم کوفی / ۴۹۹ * محمد بن عَیْنَة فزاری / ۴۹۹ * ابوعثمان سعید قاری
 صیاد / ۵۰۰ * ابو مؤفّق / ۵۰۰ * ابومنذر / ۵۰۰ * منصور بن هارون / ۵۰۰ * ابوزکریاء طحان / ۵۰۰ *
 نام کسانی از اصحاب حضرت ختمی مرتبت (ص) که در مصر ساکن شده‌اند / ۵۰۱ * عمرو بن
 عاص / ۵۰۱ * عبدالله بن عمرو بن عاص / ۵۰۲ * خارجه بن حذافة / ۵۰۴ * عبدالله بن
 سعد / ۵۰۴ * مَحْمِیَة بن جَزء / ۵۰۵ * عبدالله بن حارث بن جَزء زُبیدی / ۵۰۵ * عُقبَة بن عامر بن
 عَبَس جُهَنی / ۵۰۶ * نُبیته بن صواب مُهری / ۵۰۶ * علقمة بن رمثة بَلَوی / ۵۰۶ * ابوزمعة
 بَلَوی / ۵۰۷ * ابوخرّاش سَلَمی / ۵۰۸ * ابوبصرة غفاری / ۵۰۸ * پسرش بصره بن ابی بصره / ۵۰۸ *
 نوه‌اش: جمیل بن بصره / ۵۰۸ * ابوبردة / ۵۰۸ * عبدالله بن سَعْد / ۵۰۹ * خَرَشَة بن حارث / ۵۰۹ *
 جنادة ازدی / ۵۰۹ * سعید بن یزید ازدی / ۵۱۰ * ابوسعید خیر انماری / ۵۱۰ * معاذ بن اَنَس
 جُهَنی / ۵۱۰ * ابویقظان / ۵۱۰ * معاویة بن حُدَیج / ۵۱۱ * زیاد بن حارث صُدائی / ۵۱۱ * مسلمة
 بن مُخَلَّد / ۵۱۱ * سُرق / ۵۱۲ * سَنَدَز / ۵۱۳ * ابوقاطمه ازدی / ۵۱۵ * ابوجمعة / ۵۱۶ *
 ابوسُعاد / ۵۱۷ * عبدالرحمان بن عُدیس بَلَوی / ۵۱۷ * ابوالشّموّس بَلَوی / ۵۱۷ * طبقة نخست از
 محدثان مردم مصر که پس از اصحاب حضرت ختمی مرتبت آن جا بوده‌اند / ۵۱۷ * عبدالرحمان بن
 عُسَیْلَة صُنابِیحی / ۵۱۷ * ابوتمیم جیشانی / ۵۱۸ * عبدالله بن ززیر غافقی / ۵۱۸ * برادر وَهَب
 جیشانی / ۵۱۸ * عبدالرحمان بن شِماسة / ۵۱۸ * طبقة دوّم / ۵۱۹ * ابوالخیر / ۵۱۹ *
 ابوعبدالرحمان حُبلی / ۵۱۹ * ابوقیس / ۵۱۹ * وَزْدان / ۵۱۹ * قنبر / ۵۱۹ * علی بن رباح
 لخمی / ۵۲۰ * ابوعُشانة معافری / ۵۲۰ * ابوقبیل معافری / ۵۲۰ * عبدالله بن هیرة سبائی / ۵۲۰ *
 شَفّی بن مائع اصبحی / ۵۲۰ * شمیم بن بیتان / ۵۲۱ * مِشْرَح بن هاعان / ۵۲۱ * ابوالهیثم / ۵۲۱ *
 طبقه سوّم / ۵۲۱ * یزید بن ابی حبیب / ۵۲۱ * جعفر بن ربیعة / ۵۲۲ * عبیدالله بن ابی جعفر / ۵۲۲ *
 بکر بن سواده جذامی / ۵۲۲ * عبدالله بن رافع غافقی / ۵۲۲ * ولید بن ابی عبدة / ۵۲۲ * سعید بن ابی
 هلال / ۵۲۳ * زهرة بن معبد / ۵۲۳ * طبقه چهارم / ۵۲۳ * عمرو بن حارث بن یعقوب / ۵۲۳ * خِیوة
 بن شُرَیح / ۵۲۳ * موسی بن عَلّی بن رباح لَحْمی / ۵۲۳ * سعید بن ابی ایوب / ۵۲۴ * عبدالرحمان بن
 شُرَیح / ۵۲۴ * عیاش بن عباس قِتابانی / ۵۲۴ * یحیی بن ایوب غافقی / ۵۲۴ * طبقه پنجم / ۵۲۴ *
 عبدالله بن عقبه بن لهیعة خَضْرَمی / ۵۲۴ * لیث بن سَعْد / ۵۲۵ * مُفَضَّل بن فضالة قینی / ۵۲۵ *
 رَشْدِین بن سَعْد قینی / ۵۲۵ * غوث بن سلیمان خَضْرَمی / ۵۲۶ * بکر بن مُضَرّ / ۵۲۶ * نافع بن
 یزید / ۵۲۶ * طبقه ششم / ۵۲۶ * عبدالله بن وَهَب / ۵۲۶ * عبدالله بن صالح جُهَنی / ۵۲۶ * سعید

بن عفیر / ۵۲۶ * سعید بن ابی مزیم / ۵۲۶ * یحیی بن یَکیر / ۵۲۷ * عبدالله بن عبدالحکم / ۵۲۷ *
 عمرو بن خالد / ۵۲۷ * ثَعْنَم بن حَمَاد / ۵۲۷ * کسانی که در ایله بوده‌اند / ۵۲۸ * طلحة بن عبدالملک
 ائنی / ۵۲۸ * عقیل بن خالد / ۵۲۸ * ابوصخر ایلی / ۵۲۸ * رزیق بن حکم / ۵۲۹ * حسین بن
 رستم / ۵۲۹ * یونس بن یزید ایلی / ۵۲۹ * عبدالجبار بن عمر ایلی / ۵۲۹ * عبدالله بن مبارک و
 ابوعبدالرحمان مقری و جز آن دو / ۵۲۹ * در افریقیه این محدث بوده است / ۵۲۹ * خالد بن ابی
 عمران / ۵۲۹ * در اندلس این محدث بوده است / ۵۳۰ * معاویه بن صالح حَضرَمی / ۵۳۰

نام یاران حضرت ختمی مرتبت که در بصره ساکن شده‌اند و نام کسانی
از تابعان و اهل فقه و دانش که پس از ایشان در آن شهر بوده‌اند

عتبه بن غزوان

ابن جابر بن وهیب بن نُسَیب بن زید بن مالک بن حارث بن عوف بن مازن بن منصور بن
عکرمه بن خَصْفَة بن قیس بن عیلان بن مُضَر. کنیه‌اش ابو عبدالله بوده است و شنیده‌ام برخی
از محدثان کنیه او را ابو غزوان می‌دانند. او مردی زیباروی و بلندبالا و از پیشگامان در
اسلام بوده است. به حبشه هجرت و در جنگ بدر شرکت کرده است.

گوید محمد بن عمر واقدی ما را خبر داد و گفت جُبَیر بن عبدالله و ابراهیم بن عبدالله
که هر دو از فرزندان عتبه بن غزوان هستند مرا گفتند که * عمر بن خطاب، عتبه را به
کارگزاری بر بصره گماشت و او بود که آن جا را گشود و به بصره درآمد و نقشه زمینها را
کشید و آن جا پیش از این اُبَلَّة^۱ نام داشت. عتبه مسجد بصره را بانی‌ها ساخت و در آن
خانه‌یی برپا نکرد.

محمد بن عمر واقدی می‌گوید برای ما روایت شده است که * عتبه بن غزوان در
قادسیه همراه سعد بن ابی وقاص بود و سعد در پی رسیدن نامه‌یی از عمر بن خطاب که او را
به انجام این کار فرمان داده بود عتبه را به بصره گسیل داشت.

گوید محمد بن عمر واقدی ما را خبر داد و گفت ابراهیم بن محمد بن شرحبیل
عَبْدَرِی از گفته مصعب بن محمد بن شرحبیل که همان ابن حسنه باشد برای ما نقل کرد که
* عتبه بن غزوان هنگام شکست و گریز ایرانیان همراه سعد بن ابی وقاص بود. عمر بن

۱. اُبَلَّة، شهر بندری در بخش خاوری بصره برکنار راست دجله که به صفت کشتی‌سازی مشهور و نافرین هختم محری بسیار
آباد بوده است. ناصر خسرو در سفرنامه آن را به ریبابی و بزرگی ستوده است. برای آنگهی بیشتر به دانشنامه ایران و
اسلام، ترجمه مقاله کرامرس، ص ۳۷۸ مراجعه فرمایید.

خطاب برای سعد نوشت که پایگاه لشکر^۱ خود را در کوفه پایه نهد و عتبه بن غزوان را که از شرکت‌کنندگان در جنگ بدر و در اسلام دارای پایگاه است به سرزمین هند بفرستد که امیدوار است عتبه آن جا را برای مسلمانان بگشاید. و در آن روزگار بصره را سرزمین هند می‌گفتند. عمر فرمان داده بود عتبه در آن سرزمین ساکن شود و آن جا را پایگاه مسلمانان قرار دهد به گونه‌یی که میان او و مسلمانان دریا نباشد.

سعد بن ابی وقاص عتبه را فرا خواند و او را از نامه عمر آگاه کرد. عتبه پذیرفت و از کوفه همراه هشتصد مرد بیرون رفت و آنان به راه خود ادامه دادند تا در بصره فرود آمدند. بصره را از این جهت که در آن سنگهای سیاهی وجود داشت بصره می‌گفتند.^۲ و چون عتبه بن غزوان آن جا فرود آمد جایگاه خود را مشخص کرد و برای خود خیمه‌یی از عباهای مویین برپا کرد و مسلمانان هم خیمه و چادر خود را برپا کردند و سپس عمر بن خطاب گروههای دیگری از مردان را گسیل داشت و چون شمارشان فزونی یافت گروههایی از ایشان آن جا هفت مجموعه خانه‌های گلی و ساخته‌شده از خشت خام برپا کردند. دو مجموعه در خُریبَة و یکی در زابوقه و دو تا در محلهٔ قبیلهٔ تمیم و دوتای دیگر در محلهٔ قبیلهٔ ازد.

عتبه بن غزوان آهنگ کرانه‌های رودخانه فرات بصره کرد و آن را گشود و سپس به بصره برگشت. در آن هنگام مردم بصره به جنگ ناحیه‌های کوهستانی ایران زمین که نزدیک بصره بود می‌رفتند و نامه عمر بن خطاب برای عتبه رسید که به او فرمان داده بود همراه مسلمانان متیم بصره باشد و با دشمنان خود نزدیک شهر جنگ و ستیز کنند. عتبه برای مردم در بصره سخنرانی کرد و این نخستین سخنرانی او بود که در بصره انجام داد و در آن خطاب به مردم چنین گفت:

«سپاس خدای را، می‌ستایمش و از او یاری می‌جویم، به او می‌گروم و بر او توکل می‌کنم، و گواهی می‌دهم که پروردگاری جز خدای یگانه وجود ندارد و اینکه محمد(ص) بنده و فرستاده اوست.

و سپس ای مردم همانا که دنیا شتابان پشت کرده و به دنیا بیان اعلان بدرود داده است

۱. در من کلمه قیروان آمده که معرب کاروان است به منتهی الارب مراجعه نمود.

۲. دربارهٔ نام بصره در لسان العرب، ج ۴، ص ۶۷ و معجم البلدان، ج ۲، ص ۱۹۲ حتی مفصل آمده است از جمله اینکه این کلمه «بسی راه» بوده یعنی از فراوانی راههایی که به آن می‌رسیده تا از آن آغاز می‌شده است.

و از آن چیزی جز اندک نمی که در ته سبو بازمی ماند بازمانده است. همانا اینک که شما به ناچار رهاکنندگان آن خواهید بود آن را با بهترین کاری که در اختیار شماست - جهاد - رها کنید. هان! که از شگفتیها این است که اگر سنگی گران را از کرانه دوزخ در آن بیفکنند هفتاد سال در فضای آن سرگردان خواهد ماند تا به ژرفای آن برسد و به خدا سوگند که دوزخ - از گنهکاران - آکنده خواهد شد. و نیز از شگفتیها این است که بهشت را هفت در است که فاصله میان دو طرف هر در پنجاه سال راه پیمایی است و به خدا سوگند ساعتی بر آن فرا می رسد که از بسیاری - نکوکاران - در رنج می افتد.

من گویی هم اکنون خویشتن را همان گونه می بینم که هفتمین نفر همراه حضرت ختمی مرتبت بودم و ما را خوراکی جز برگ درختان خوشبوی اراک و خار مغیلان نبود. در آن هنگام به ملافهی دست یافتم و آن را میان خود و سعد بن ابی وقاص دو نیمه ساختم. و اینک که روزگاری می گذرد هیچ یک از ما نیست مگر آنکه حکمران شهری از شهرهاست. و ای گروههای هفتگانه بدانید هیچ پیامبری و نبوتی نیست مگر آنکه پادشاهی و قدرت طلبی آن را دگرگون ساخته است. من از اینکه چنان روزگار فرا رسد که پادشاهی چیرگی یابد به خدا پناه می برم. و به خدا پناه می برم که در نظر خودم بزرگ باشم و در دل مردم کوچک، و به زودی پس از ما فرمانروایان را می آزمایید و تجربه خواهید کرد و می شناسید و نمی شناسید».

گوید در همان حال که عتبه سرگرم سخنرانی خود بود مردی از ثقیف نامه یی برای او از عمر بن خطاب آورد که در آن چنین نوشته شده بود:

«ابو عبدالله ثقیفی به من گفت که در بصره به پرورش اسب پرداخته است، کاری که تاکنون کسی به آن پرداخته است. چون این نامه ام به دست تو رسید نسبت به او خوشرفتار باش و او را به کمکهایی که از تو می خواهد یاری بده»^۱.

ابو عبدالله ثقیفی نخستین کسی بود که در بصره به پرورش اسب و نگهداری آن پرداخت.

عتبه بن عروان سپس آهنک میشان و ابوقباد کرد و آن را گشود؛ در آن هنگام

۱. این نامه عمر با تفصیل بیشتر و با عنوان مغیره بن شعبه و ابوموسی اشعری و نیز به همینگونه که در متن آمده و البته منع آن همین کتاب طبقات است در ترجمه الوثائق، به قلم ابن بنده، تهران، ۱۳۶۵، ص ۳۳۰ آمده است.

مرزبان حکمران مذار^۱ همراه لشکری گران آهنگ جنگ با عتبه کرد و جنگ کردند و خداوند سپاه مرزبان را شکست داد. مرزبان اسیر شد. گردنش را زدند و قبا و کمر بندش را که زرینه و گهر نشان بود برداشتند و عتبه آن را پیش عمر بن خطاب گسیل داشت. چون جامه‌های مرزبان به مدینه رسید، مردم از فرستاده درباره احوال مردم پرسیدند. کسی که آمده بود گفت ای گروه مسلمانان از چه می‌پرسید؟ به خدا سوگند مردم را در حالی رها کردم که سیم و زر بر آنان فرو می‌ریخت. مردم به نشاط آمدند و عمر مردان را در گروه‌های صدنفری و پنجاه نفری برای مدد رسانی به عتبه روانه بصره کرد.

گوید: سعد بن ابی وقاص برای عتبه که در واقع کارگزار او بود نامه می‌نوشت و فرمانهایی می‌داد. عتبه از این جهت دلگیر شد و از عمر اجازه خواست که پیش او برود. عمر اجازه داد. عتبه، مغیره بن شعبه را به بصره به جانشینی خود گماشت و پیش عمر آمد و از چیرگی سعد بر خود گله‌گذاری کرد. عمر خاموش ماند. عتبه این سخن را چند بار گفت و چون فراوان بازگو کرد، عمر گفت: ای عتبه! تو را چه می‌شود و چه زبانی برای تو دارد که فرماندهی مردی از قریش را که افتخار مصاحبت با حضرت ختمی مرتبت را داشته است بپذیری و بر آن گردن نهی و فزون بر این سعد را شرف است. عتبه پاسخ داد مگر من از قریش نیستم؟ وانگهی پیامبر فرموده است: همپیمان قوم از آن قوم است و مگر مرا افتخار مصاحبت دیرینه با آن حضرت نیست که نه ناشناخته است و نه در خور انکار؟ عمر پاسخ داد که این برتری تو انکار نمی‌شود و ناشناخته نیست. عتبه گفت: اینک که کار به این جا کشیده شده است به خدا سوگند هرگز به بصره بر نخواهم گشت. و عمر چیزی جز برگرداندن او را به بصره نپذیرفت، و او را به بصره برگرداند و عتبه در راه گرفتار بیماری شکم شد و در ناحیه معدن بنی سلیم درگذشت و این به سال هفدهم هجرت بوده سُوید برده عتبه کالا و بازمانده میراث او را پیش عمر بن خطاب آورد. عتبه بن غزوان به هنگام مرگ پنجاه و هفت ساله بود.^۲

بُرَیدَةُ بنِ حُصَیب

ابن عبدالله بن حارث بن اعرج بن سعد بن رزاح بن عدی بن سهم بن مازن بن حارث بن

۱. مذار، مرکز دشت میان و میان واسط و بصره است به معجم البلدان، ج ۷، ص ۴۳۳ مراجعه فرمایید.

۲. در ترجمه طیفات، ج ۳، ص ۸۵ شرح حالی به دست مختصر از عتبه بن غزوان آمده است.

سلامان ابن اسلم بن افضی، کنیه اش ابو عبدالله بوده است. هنگامی که حضرت ختمی مرتبت در حال هجرت از مکه به مدینه بودند و از کنار سرزمین و قوم بریده گذشتند بریده مسلمان شد ولی میان قوم خویش درنگ کرد و در جنگ بدر شرکت نداشت. پس از آن به مدینه هجرت کرد و همراه پیامبر (ص) بود و در جنگهای آن حضرت همراهی کرد و چون پیامبر رحلت فرمود پس از آنکه بصره گشوده شد و به صورت شهر درآمد، بریده آن جا رفت و زمینی را برای خود مشخص کرد و در آن خانه‌یی برپا ساخت و به روزگار خلافت عثمان بن عفان برای جهاد به خراسان رفت و تا پایان عمر همان جا بود و به روزگار خلافت یزید بن معاویه در مرو درگذشت. فرزندان او همان جا باقی بودند و گروهی از فرزندان او به عراق آمدند و ساکن بغداد شدند و آن جا درگذشتند.

گوید ابونضر هاشم بن قاسم از گفته شعبه، از گفته محمد بن ابی یعقوب ضبی ما را خبر داد و گفت کسی که خود شنیده بود برای من نقل کرد که * بریده بن حصیب اسلمی کنار رود بلخ می گفته است: از زندگانی چیزی جز اسب تاختن و بر پشت اسب هجوم بردن به دشمن باقی نمانده است - زندگی جز حمله کردن و تاختن با اسب نیست.

گوید عفان بن مسلم ما را خبر داد و گفت حماد بن سلمه، از گفته عاصم احول و او از گفته مورق برای ما حدیث کرد که می گفته است * بریده اسلمی وصیت کرد که در گور اود و چوب باریک بگذارند^۱ و چون در دورترین نقطه خراسان درگذشت، چوبهایی بدان گونه یافت نشد مگر در جوالهای خربندگان.

بریده بن حصیب به سال شصت و سه و دوره پادشاهی یزید بن معاویه در خراسان درگذشت.^۲

ابوبرزه اسلمی

نامش آن چنان که محمد بن عمر واقدی و برخی از فرزندانگانش ما را خبر دادند عبدالله پسر نضله بوده است. هشام بن محمد بن سائب کلبی و دانشمندان دیگری جز او نامش را

۱. مستحب است که در کفن و بریر بغل میت دو تریکه باریک و نازد بگذارند. تفصیل این موضوع در مبحث جنائز کتابهای فقهی آمده است.

۲. در ترجمه طیفات ج ۴، ص ۲۱۹ هم شرح حال بریده مفصل تر از این جا آمده است.

نضله پسر عبدالله دانسته‌اند. برخی دیگر گفته‌اند نامش نضله و پسر عبید بن حارث بن جیال بن ربیعه بن دعبل بن انس بن خزیمه بن مالک بن سلامان بن اسلم بن افصی بوده است. گوید: ابوبرزه از دیرباز اسلام آورده و در فتح مکه همراه پیامبر (ص) بوده و در جنگهای دیگر آن حضرت هم شرکت داشته است و چون حضرت رحلت فرمود هنگامی که مسلمانان به بصره رفتند او هم به آن جا کوچ کرد و در آن شهر برای خود خانه ساخت و فرزندزادگان او در بصره‌اند. ابوبرزه سپس به جنگ خراسان رفت و در مرو درگذشت. گوید مسلم بن ابراهیم ما را خبر داد و گفت مبارک بن فضاله، از گفته سیار بن سلامه برای ما حدیث کرد که می‌گفته است: * ابوبرزه را دیدم که موهای سر و ریش او سپید بود. گوید مسلم بن ابراهیم ما را خبر داد و گفت ابو عمر زیاد بن مسلم، از گفته امیه بن عبدالرحمان، از گفته مادرش ما را خبر داد که می‌گفته است: * ابوبرزه و ابوبکره برادر خوانده بودند.^۱

عمران بن حصین

ابن عبید بن خلف بن عبد ثهم بن خریبه بن جهمة بن غاضرة بن حبشیه بن کعب بن عمرو. کنیه‌اش ابونجید بوده است.^۲

عمران و پدرش و خواهرش از دیرباز مسلمان شده‌اند. عمران اگرچه در پاره‌یی از جنگها همراه رسول خدا (ص) شرکت کرده است و هرچند فراوان به مدینه می‌آمده است ولی تا هنگام رحلت حضرت ختمی مرتبت (ص) میان قوم خود مقیم بوده است. و هنگامی که بصره شهر شده او به آن جا کوچ کرده و ساکن شده است و در همان شهر درگذشته است. فرزندزادگان او در بصره هنوز باقی هستند. خالد بن طلیق بن محمد بن عمران بن حصین که از نوادگان اوست سرپرست قضاوت بصره بوده است.

گوید محمد بن اسماعیل بن ابی فدیک ما را خبر داد و گفت هشام بن سعد، از سعد بن ابی هلال، از ابوالاسود دؤلی برای ما نقل کرد که می‌گفته است: * به بصره آمدم ابونجید

۱. شرح حال ابوبرزه مفصل‌تر از این جا در ترجمه طبقات ج ۴، ص ۲-۲۷۰ آمده است.

۲. شرح حال عمران که با تفصیل بیشتری در ترجمه طبقات ج ۴، ص ۲۶۱ آمده است، در آغاز افتادگی دارد که می‌توان برخی از آن را در این بخش دید.

عمران بن حُصین در آن شهر بود. عمر بن خطاب او را به بصره فرستاده بود تا مردم را فقه بیاموزد.

گوید یزید بن هارون ما را خبر داد و گفت ابراهیم بن عطاء، از گفته پدرش ما را خبر داد که می‌گفته است: * عمران بن حُصین درباره چیزی به زیان مردی رای داد. آن مرد گفت: به خدا سوگند به ستم بر من حکم کردی و برای من مهم نیست. عمران گفت: چگونه؟ آن مرد گفت: به دروغ به زیان من گواهی دادند. عمران گفت: آنچه که به زیان تو حکم کردم از مال خودم موجود است و به تو پرداخت خواهد شد و به خدا سوگند که دیگر هرگز در جایگاه قضاوت نمی‌نشینم.

گوید همین یزید بن هارون با همین اسناد ما را خبر داد که می‌گفته است * بر انگشتری عمران بن حُصین نقش مردی بوده که شمشیر بر دوش داشته است. ابراهیم می‌گفته است من نقش آن خاتم را در خانه خودمان بر روی گل دیدم و پدرم گفت این نقش انگشتری عمران است.

گوید روح بن عباد ما را خبر داد و گفت شعبه، از گفته مردی از قریش، از گفته ابورجاء عطاردی برای ما نقل کرد که می‌گفته است * عمران بن حُصین در حالی که روپوش خزر بر تن داشت پیش ما آمد و ما آن جامه را نه پیش از آن بر تن او دیده بودیم و نه پس از آن دیدیم. عمران گفت: رسول خدا که درود و سلام خدا بر او باد فرمود «همانا خداوند هرگاه بر بنده‌ی نعمتی ارزانی می‌دارد دوست دارد نشان آن را بر بنده خود ببیند».

گوید عفان بن مُسلم و مُعلی بن اسد هر دو، از گفته عبدالرحمان بن عریان ما را خبر دادند که می‌گفته است، ابو عمران جونی ما را گفت که * بر تن عمران بن حُصین جامه خزر دیده است.

گوید محمد بن عبید طنافسی، از اعمش، از گفته هلال بن یساف ما را خبر داد که می‌گفته است * به بصره آمدم همینکه به مسجد در آمدم پیرمردی را که موهای سر و ریش او سپید بود دیدم که بر ستونی تکیه داده است و برگرد او حلقه‌ی بی از مردم بودند و او برای آنان حدیث می‌خواند. پرسیدم این کیست؟ گفتند عمران بن حُصین است.

گوید وهب بن جریر، از گفته پدر خود ما را خبر داد که می‌گفته است، از حُمید بن هلال شنیدم که از مُطَرَف نقل می‌کرد که گفته است * به عمران بن حُصین گفتم: چیزی جز سختی احوال و بیماری تو مرا از آمدن به دیدار تو باز نمی‌دارد. گفت: چنین مکن که هر